

3

I. N. 7.
DISSERTATIO INAUGURALIS CHIRURGICO-MEDICA,
DE
VULNERUM LE-
THALITATE,

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HÆREDE, &c &c.

In Illustri Fridericiana
GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
ET AUTORITATE
SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROF. PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR.
COLL. FACULT. MED. h. t. DECANI
GRAVISSIMI,

DN. PATRONI ac PROMOTORIS SUI ÆTATEM DEVNERANDI
PRO

GRADU DOCTORALI
Summisq; in ARTE MEDICA Honoribus, Insignibus ac Privilegiis
More Majorum solenni obtinendis
IN AUDITORIO MAIORI
Horis ante- & pomerid.

Ad diem Jun. An MDCCIII.

publicæ Eruditorum ventilationi proponit

JOHANNES CASPARVS Isaac,
Geric. Lufit

HALE MAGDEB. TYP. CHRIST. HENCKELII, ACAD. TYPOGR. 1730.

VIRIS
NOBILISSIMIS, AMPLISSIMIS, CONSULTISSIMIS AC
PRUDENTISSIMIS
DOMINIS
CONSULIBUS,
PRÆTORI,
SYNDICO,
SCABINIS,
ET
SENATORIBUS,
REIPUBLICÆ GORLICENSIS IN-
CLYTÆ GRAVISSIMIS,

*Dominis Patronis ac Fautoribus suis
maximè Devenerandis,*

DISPUTATIONEM HANC INAUGURALEM

*in observantissimi animi tesseram
inscribere voluit, debuit,*

JOHANNES CASPARUS *Jsaac.*

F. N. F.

PROLEGOMENA.

DE Themate quodam Inaugurali me deliberanter, movebat statim a patrio spiritu ingeneratus amor non minus, quam fervens jam inde a pueritia studium, ad Artem Chirurgicam, utpote ex qua non minus honoris & commodi Medicis accedit, quam ex reliquis Medicinæ partibus; atque ex campo ejus fertilissimo, præ omnibus Vulnera scrutari mihi visum erat; hac tamen ratione, ut non Chirurgi solum, sed Medici quoque partes simul exercere atque defendere mihi esset integrum. Quapropter vexatissimam illam Vulnerum solummodo partem, quæ futura prælagire docet, pertractandam mihi elegeram. Sed cum ex altera parte, materiæ hujus obscuritatem perpenderem, ejusdemque difficultatem ponderarem altius, rectius illis relinquendam esse arbitrabar, quibus judicium maturius, eaque facultas, ut tali de re ardua judicare ingeniose, differere subtiliter, collocare apte atque concinne possint. Ex altera vero parte abducebant me ab hoc instituto tot Vulneratorum Historiæ, tot de Vulneribus conscripti Libri.

bri. Neminem siquidem latere potest, quanta cum cura, quantaque diligentia a summis olim & clapsi præprijis seculi Viris, *Hermanno, Corbeo, Bernharo Suevo, Melchiore Sebitio, Ambrosio Pareo, Fortunato Fideli, Paul. Zacchia, Paul. Ammanno, Godofredo Welschjo,* & recentius adhuc a Celeberrimo *Bobnio*, aliisque hæc de Vulneribus materia fuerit enucleata, ut irrito omnino conatu tentare viderer, si hanc doctrinam ex Cathedra recensere vellem. Verum enim vero, cum & lectio repetita in utilibus nunquam displiceat, & hac de Vulneribus doctrina usque adeo necessaria sit, ut quo plura dicantur, eo plura dicenda restare videantur, vicit me quoque ejus utilitas atque necessitas: cum & de futurorum eventu sollicitum esse maxime deceat Medicum & Chirurcum; non solum, ut imminentibus malis obviam eant, eorumque vehementiam ac magnitudinem prohibeant, sed Vulnera quoque rite recteque æstimare queant, eorumque pericula impendentia, avertant, a Magistratu vero de inflicto in conspectu prohibito vulnere quæsitum rectum ferre possint judicium, an lethale vel non lethale, an sanabile vel periculosum extiterit, vel aliunde mortem attulerit: quo judice bene informato vela pœna reum absolvere, vel eundem secundum leges & statuta punire liceat. His itaque mecum pensitatis diligenterque examinatis tantum absuit, ut desiderio meo obesse potuerint, ut potius tanto acrius & penitius eam loco INAUGURALIS Exercitii sub rationis examen vocare, mecum constituerim. Neque ardua ejus investigatio me detertere valuit, cum plane ejusmodi censores & æstimatores me habiturum certus confidam, qui errata & omissa humaniter sint condonaturi. Tu modo, summe Deus, benedic, quæso, hisce meis laboribus clementissime,

fine, ut omnia mea cepta in tuam aeternam gloriam proximique salutem felicissime eveniant!

§. I.

Medicam Doctrinam in tres, propter triplicem, quem gerit, finem, Partes, in Commentatoriam, Consultatoriam, ac Renunciatoriam dispeſci poſſe, tyronibus quoque artis medicæ, erit cognitum: quarum prima, ut brevissimis utar, illa est, qua Medicus de his vel illis corpus humanum invadentibus morbis eorundemq; symptomatibus, redditur certus: altera, cum unus vel plures Medici considerationem status alicujus sive secundum, sive præter naturam cum suis causis & Consequentibus instituunt, cum rite facta utriusque Methodi Conservatorix ac Curatorix per indicationes & remedia applicatione, tertia; si Judex s. Magistratus a Medico vel Chirurgo de ægri vel vulnerati statu, h. e. de Vulneris Lethalitate, de Contagio, de Veneno propinato, de Ingravitatione vera vel falsa, de foetus propulsione ejusque strangulatione, de deflorata Virginitate, de Superfoetatione, de Mola, de Monstris, de Hermaphroditis, de sustinendis Tormentis, de Cruentatione Cadaverum, de Morborum, & mortis simulatione, aliisque quam plurimis, judicium sive sententiam suam postulat. In hac autem Renunciatoria locum supremum facile meretur Vulnerum Lethalitas; non solum, quod omnium ferme difficillimum ac summe spinosum sit Medicum de Vulnerum Lethalitate judicium, sed quoque cum frequentissime omnium accidat, ut de Lethalitate quæstione lites ac difficultates maximæ a Jure-Consultis proponantur, ad quas dirimendas ac decidendas Magistratus unice propterea a Medicis informari desiderat, an vulnus inflictum Lethale fuerit per se, an vero per Accidens. Facile alias contingit, ut innocentes capitaliter puniantur, qui debebant absolvi; e contrario nocentes dimittantur, in quos oportebat realiter animadverti.

§. II. Ut ergo in hoc meo instituto omnia clara, nec sine ordine proponantur, ad duo statim respiciendum erit, Vulnus scilicet, ejusque Lethalitem. Primum quod attinet, intelligunt sub hoc nomine Medici & Chirurghi communiter omnem continui solutionem in partibus quibusdam tam melioribus, quam durioribus ab instrumento aliquo secante, rumpente vel pungente factam, cum humorum stillicidio plus minus notabili. Istam vero solutionem, quæ ex causis internis quandoque contingere solet, intellectam heic minime volo, sed vulneratum, einen Verwundeten, cui vi externa, veluti instrumentum quoddam vulnus illatum est, hac in Dissertatione suppono.

§. III. Ex tali tamen descriptione statuere neutiquam debet: lethalitatis formalitatem semper consistere externe in solutione continui: siquidem constat etiam ex violento ictu circa regionem epigastricam, ex inflictâ alapa & commotione Cerebri mortem subsequutam fuisse subitam: quamvis nulla sensibilis continui solutio deprehensa fuerit, imo nulla externæ vel internæ læsionis apparuerint vestigia: qualia exempla plurima ex lectione Autorum, *Behavenio* imprimis de *Abdit. Morb. caus.* adduci possent. Sic legere licet apud *Hippoc.* de virgine illa pulchra, quæ percussa a muliere amica ludente lata manu ad *Synciput*, oborta vertigine & respiratione privata occubuit. Testati id quoque *Zacch. in Quest. Med. LL. Lib. V. Tit. 2. Q. 10. n. 3. 4.* quod tales percussiones & ictus validi, quocumque in parte, præcipue tamen in capite, in stomacho, in pectore, & regione hepatis sine omni dubio proximæ causæ mortis esse possint, etiam si nullum ab extra appareat nocumentum, nulla continuatis solutio. Nec rationi absolum videretur: quoniam violentia talis externa ad vasculorum internorum dilacerationem, partium nervosarum sensationem exquisitissimam, qualis superioris stomachi orificii est, cerebri medullæque oblongæ concussionem validè suscitandam est aptissima, quibus denique Epilepsia, Apoplexia, Catoche, Lethargus, similesque affectus tanquam comites pressis vestigiis succedunt.

§. IV. Quemadmodum v. Vulnere non ad eandem semper

infiguntur mensuram, sed vel mille modis variant: ita varia ab autoribus recensentur differentia, quæ desumuntur vel ab ipsorum Essentia, vel a parte læsa, vel quantitate & figura, vel ab instrumentis. Horumque intuitu vulnera apperent nunc simplicia, nunc composita; alia carnosa, nervosa, arteriosa &c. alia magna, parva, superficialia; alia longa, lata, profunda, brevia, angusta, rotunda, transversa, obliqua, æqualia; cæsim alia, alia punctim inflicta observantur: quæ læsiones omnes ideo notandæ veniunt: quod tendinum, nervorum & juncturarum vulnera periculosiora semper sint simplicibus carnosis, omnia interna periculosiora externis, omnia punctim inflicta periculosiora cæsim factis; globis pulvere pyreo explosis inflicta, & omnia alia cum insigni contusione partis facta, periculosiora cæteris. Omnia capitis vulnera, etiam minima, sint maximi facienda, maxime tamen ea, quæ accidunt in futuris. Pro harum enim aliarumque circumstantiarum diversitate, ac ratione symptomatum, lethalitas non raro cognoscitur ac judicatur.

§. V. Differunt denique vulnera inter se ratione periculi, & hujus respectu sunt vel mortalia, quæ ad vitam necessariæ virtuti impedimentum objiciunt, ut placuit Hippoc. dicenti L. V. Aphor. *Vescam incisam, aut cerebrum, aut Cor, aut jecur, aut diaphragma, aut renes, aut intestinorum, aliquod gracilium, mortale;* vel periculosa, qualia fere omnia intrinseca sunt, quoniam ab extrinseco aere ipsa alterantur, & Spiritus offenduntur, ac etiam virtus, quæ humanam naturam solet fuleire destruitur. Habet ergo se tanquam anguis in herba latitans. Sic talia deprehendimus in læsione Cranii & Meningum, quando vulnera cranii ex incuria vel negligentia nimis cito consolidantur, & ita ferofæ ac purulenti materiæ exitus intercipitur, vel retinetur, quæ tantam acrimoniam tractu temporis contrahit, ut non tantum cerebri substantiam, alias mollem ac spongiosam, verum etiam ipsum cranium corrodat indeque necessario varia ac periculosa symptomata, nisi evacuentur tempestive, subsequantur. Item in punctura nervorum, propter eorum sensibilitatem & communitatem, quam cum cerebro habent, & subse-

quentem spasmus. Unde illud divini Hippocr. certificatur. *In vulnere spasmus superveniens, ut plurimum mortale.* Caveas vero ne vulnera hæc inter se confundas, & *insanabilia* pro *lethalibus* iudices; cum lethalia quidem insanabilia dici mereantur, hæc vero ab illis toto cælo differant. Res in Exemplis erit clarior. Singularis planè prostat observatio, quam *Platerus* scriptis suis insertam reliquit, viri cujusdam in abdomine sauciati, refertque de illo, istum per plures annos per fistulam a vulnere intestini atque abdominis remanentem, feces alvinas quotidie excrevisse, qui tamen ad cæteras partes omnes satis validus vixerat, alia ut taceam. Pari ratione differunt periculosa a lethalibus. Quid enim accidit frequentius quam ut quis levi ex plaga vita discedat. Exempla iterum qui velit, adeat, *Gulielmum Fabricium*, inveniet ibi Virginem nobilem, quæ casu vulnusculum in vertice contraxerat, ubi cutis vix læta fuerat. Illa, quia neque inflammationem sentiebat, primo & secundo die, vulnus seu potius contusionem, plane neglexerat. Tertio die incepit parum dolere: quapropter barbitonforem accersivit, qui rasis crinibus, cutem vix læsam animadvertens, virginem irridebat. Quarto vere capitis gravitate & febricula corrèpta est. Medicus ad ipsam vocatus offendit ipsam delirantem, faciem & oculos inflammatos & linguam aridam, ita ut sequenti die e vita discesserit. Aperto capite, sanguinem sub cranio collectum & cerebri membranas inflammatione correptas invenerunt; Cranium tamen nequaquam læsum. Fuit hoc vulnus maximè periculosum, nec tamen lethale, cum sanguis extravasatus, maturè discuti, aut trepanationis beneficio evacuari potuisset.

§. VI. Ex hac multiplici differentia erui solet plerumque vulnerum Lethalitas, de qua in genere breviter dicam. Scilicet verbum *θανάσιμον*, *lethale* vel *mortem inferens*, non uno modo, sed *tripliciter*, in Foro Medico accipitur; scilicet 1. pro eo, quod *κακόν* vel *κακόνοσος*, malum, pravum, perniciosum, ac *periculosum* est; 2. pro eo, quod *θανάσιμότερον καὶ χαλεπότερον*, *maxime periculosum*, & ut plurimum cum vitæ periculo est; &

& 3. pro eo, quod ἐξ ἀνάγκης, *simpliciter, absolute, & necessa-*
riò mortem inferre solet.

τὸ *Lethale*, porrò aliter à vulgo, saliter à Medicis accipi-
tur. Vulgus omne id vulnus lethale esse dicit, si citò mors il-
lud sequatur; absque ulla tamen ulteriori deliberatione aut in-
spectione vulneris. Verum aliter Medici voce illa utuntur, &
non nisi id vulnus lethale appellant, quod *per se ac sua natura*
mortis causa existit, adeoque nec aliquot dierum morâ dilata
vulnera, è lethalitytatis reatu eximi heic queunt, sed æque le-
thalia sunt, & esse possunt, quoniam, quod differtur, non au-
fertur, lethum. Hinc tam ex fundamentis artis, quam vetè-
rum pariter ac recentium Medicorum autoritate, nata est di-
visio, quâ dispescuntur vulnera, in Lethalia seu θανάσιμα ἐξ
ἀνάγκης, hoc est, ex *necessitate*, vel *simpliciter & absolute* letha-
lia, quæ sua naturâ, *immediate*, ac inevitabili necessitate omni
spe sanitatis defalcata, nullo interveniente symptomate, le-
thum inferunt; ac nulla ope, nulla cura, nullisque remediis
peritorum, corrigi aut declinari possunt, quæ lethalia *ab initio*,
dicit B. Redekerus, in dissert. de vuln. hab. Et quæ πάνυ, πολ-
λάκις, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, sæpe & ut plurimum, mors excipit,
h. e. quorum curatio *ut plurimum* malè succedit; quæque con-
comitantia habent symptomata gravissima, licet *non semper*
mortem inferant: quæ Lethalia *ab Effectu* dicit modò laudatus
Redekerus; quanquam accuratius summè periculosa eadem vo-
caveris: v. g. vulnera *cerebri* minus profunda, & in quibus copi-
osa saburra humorum in superficie cerebri colligitur, quæ sa-
burra non potest subtrahi, nisi interdum fortuito naturæ motu:
vel si cruentorum humorum saburra colligatur in cavitate *tho-*
racis, & copiosus sanguis coagulatus seu effusus sit, ex vasis san-
guiferis. Etenim si forte fortuna beneficio naturæ illa sabur-
ra iterum substantiam, & per horum bronchia cum tussi eva-
cuetur, fieri potest, ut thorax liberetur, sicque ægrotans re-
convalescat; vel si beneficio motus thoracis & convenientis
fitus patientis, cruor coagulatus bene protrudatur versus vul-
nus, sicque extrahi possit. Sic accidit quandoque, ut *intelli-*
B
novum

rum vulnera majora minorave curentur; si nimirum intestinum læsum præcise attigerit vulnus, & una cum musculis abdominalis concreverit. Et sic in reliquis. Tertio, dantur vulnera, ex quibus ut talibus, percussus non perit, sed pro diversa medentis industria vel peritia, vel ægri convenienti pravoq; regimine, vel aliis circumstantiis, *modo* convalescit, *modo* fatis cedit, quæ *natura συβαστηνός* per *Accidens* lethalia, pronounciari possunt.

§. VIII. Judicantur vero vulnera lethalia nec ab Essentia vulneris, nec sua magnitudine, nec a concursu Symptomatum, sed solum a vulneratæ *partis* natura, propriisque solutæ unitatis differentiis. Nam si aliquod vulnus *sua essentia* esset lethale, vulnera omnia semper necessario essent lethalia, nulla salubria; cum tamen alia *lethalia*, alia *vita* nuncupentur; alia vero, quæ medio quasi consistant loco, ac *periculosa* dicantur. Sic quoque magnum sæpenumero tutum, parvum vero perniciosum esse, quotidie experimur, de quibus in seqq. plura dicenda erunt. Nec ratione symptomatum; posito, ut quis accepto in digito vel alia ignobili parte, vulnere, oborta inflammatione aut spasmo intereat: lethale propterea illud esset appellandum? Minime gentium: cum talia symptomata nunquam vulnera sua natura lethalia constituere possint, quanquam æger mori sæpissime succumbere teneatur. Hoc suo jam tempore expertus est Hippocrates, dum scripsit: *Moriuntur homines ab omni generis vulneribus, quamvis in vilibus locis, & nulla re gravia esse videantur.* Quotidiana etiam satis comprobata experiëntia: multos levibus acceptis vulneribus, aut certe minime exitiosis præter opinionem tamen interiisse: quæ res ad judices delata non modice illorum animos exercuit, undenimirum potissima extiterit mortis origo.

§. IX. Recte us ergo lethalitas ex *partium* dignitate ac necessitate, propriisque solutæ unitatis differentiis agnoscenda ac judicanda erit. Tales partes nobiles omnes sunt, quæ in corpore nostro principatum tenent, ac fontes sunt facultatum; nimirum Cor, cerebrum, Jecur, pulmo ac ventriculus, quem veteres Medici propter magnam illius actionis ac necessitatem Regem corporis nuncuparunt; medulla spinalis, quæ ejusdem notæ cum cerebro esse censetur, estque velut

velut alterum quoddam cerebrum partibus omnibus, quæ sub capite sunt: septum item transversum seu diaphragma, arteria aspera seu trachea, intestina tenuia, atque vesica urinaria, folliculus felleus; quæ partes omnes, si semel læsæ ac divisæ, *difficulter* admodum coalescere possunt, cum tamen necessaria vita actionem exercent; Os pariter ventriculi, exquisitissimo sensu præditum, maximaque afferens symptomata; arteria magna, vel vena magna seu cava læsa, sanguinis repentinâ effusione vitam destruentes, & quæ sunt aliæ.

§. X. Super horum vulnerum lethalitate, pro necessaria Judicis informatione sententiam suam deponere juberetur Medicus. Sed quis, quæso sagacissimus quoque fundamentaliter ac sub sancta conscientia fide, has vel illas partes, & quomodo, fauciatas esse certo affirmabit, nisi accuratissima vulneris lustratio præcesserit? Hac neglecta, nunquam lethalitatis & Nonlethalitatis causa certis firmisque inniti poterit fundamentis, adeoque nec judex occiforem ordinaria poena afficere valebit, dum in iis, quæ de sanguine humano agunt, probationes dubiæ ac semiplenæ ad mortem inferendam non sufficiunt.

§. XI. Ex his, ut puto, statim apparet, Inspectionem vulneris ad judicii rationalis concinnationem maximè esse necessariam, quæ juxta Celeberrimi *Welschii* ductum nihil aliud est, quam *sedula, diligens, & accurata*, in vulneris conditionem ac qualitatem, à Medico & Chirurgo, à Magistratu legitime requisiti, ad Judicis super Lethalitate vulneris informationem, instituta inquisitio.

§. XII. Cum vero arduum hocce negotium duabus saltem personis, Medico ac Chirurgo, unice ferè nitatur, absolutæ quoque necessitatis erit, ut anatomica æque ac Chirurgicâ scientia probe sint imbuti, exactoque dissecandi Cadavera artificio instructi. Hos tamen, dum nomino, Medicum præprimis intelligo; cum sæpè contingere soleat, ut hic ignarum hujus rei Chirurgum informare, aut ipse, urgente necessitate, sectionem administrare debeat, præprimis si conscientiosus sit medicus. Is profecto sectionem manibus propriis potius administrare debet,

quàm rudioribus illis sociis eam committere, qui imperitia sua partes potius lacerant ac perforant, quam vulnera investigant. Melius enim est scrupentis manus, quam conscientiam maculatam possidere. Imò impossibile, ut Medicus in dicenda sententia semper certus esse queat, nisi sedula inquisitione, ipsissimas admoverit manus. Hâc verò ratione relatio ejus firmo talo stare potest, quæ basis est ac fundamentum, juxta quod in Medicorum Collegiis Lethalitas, vel simplex vel absoluta finaliter deciditur.

§. XIII. Quod si itaque sit, ut totum inspiciendi ac inquirendi negotium in rerum anatomicarum notitia consistat, facile patere arbitror: illud non soli Chirurgo, multò minus imperito barbitonsori vel balneari, esse comittendum; cum quotidie experiamur, dari quamplurimos, qui Anatomiam fatis crassa Minerva excoluerunt, & in sectionibus corporum humanorum minus sunt versati, quam laniones, aut alii hujus commatis, qui plures sectiones in mensa celebrarunt, quam in Theatro Anatomico: qui pericranium cum pericardio, arteriam magnam cum arteria aspera, tendines cum nervis confundunt, sicque miserè errorum scopulis impingunt: horum imperitiam etiam adducit celeberrimus *Volcherus Coiterus*, dicens: Deploranda est quorundam inertia atque stupiditas, qui vesicam pro ventriculo, vermes pro nervis, pulmonè pro hepate demonstrant, & monstròsa atque absurda credulis spectatoribus narrant. Sic quoque *Ammannus* se vidisse testatur Chirurgum, quendam, qui sanguinem congruatum in vulnere sinistri hypochondrii, pro liene aspexerat. Nonnè & adhuc hodie proh dolor! taliusmodi deprehenduntur, qui hoc doctrinæ genus superficialiter tractant, canis ad instar è Nilo bibentis, atque experientia, quæ vel maximè requiritur, planè destituuntur; qui sine rerum necessariorum studio & Theoria prævia arti se mancipant, imò haud rarò non citra temeritatis notam extra limites orbitæ suæ divagantes in Medicinam involant; dumq; Empyricorum more ex sinistra licet perversâq; remedii cujusdam surrepti applicatione casu fortè talem qualem effectum sentiunt, de quo gloriari

riari quodammodo possunt, Medicis statim ipsis pares affirmari volunt, morborum curationi se applicant, quorum terminos vix norunt, aut enunciare valent. Quomodo ergo homines isti relationem de Vulnere inflictio concinnabunt, anatomix & Chirurgix fundamentis consentaneam?

§. XIV. Majori itaque jure isti à Magistratu adhibendi sunt, qui manibus oculisque curiosis humani corporis structuram, partium nexum, juncturam membrorum, viscerum situm, absconditos perplexosq; vasorum meatus, exploraverint diligenter: nec adeò refert, ut sectionibus istis Doctor intersit legitime promotus cum & talis ob scientix anatomix exercitii que crebrioris defectum, vulnera dijudicare nequeat, sed sufficit, modo Practicus, modo Candidatus, modo sit expertus, & fundamentalem solidam & perfectam artis anatomix habeat notitiam, sui que iudicii rationem reddere queat, ut in vulneris qualitatem inquirere, & super lethaliitate ipsius iudicare sufficiat: quo etiam respexit *Angelus Aretinus* in Proem. Inst. dicens: Quando aliquid committitur faciendum alicui, debet committi illi, qui sit peritus in eo, quod faciendum est, & debet esse peritus totius artis, non partis tantum.

§. XV. Est autem res hæc maxime ardua atq; spinosa: cum non de glande hic queratur legenda, sed humano sanguine & vita, Lucidis proinde & indubiis omnino opus est probationibus, non turbidis innitendum conjecturarum fluctibus, hoc est, non sufficit vulneratum esse mortuum, sed necesse etiam est, ut causa quoque constet vulneris atque conditio. Aperiendum est corpus, manus nostræ oculatæ sunt, credunt, quod vident. Hinc recte hodie receptum est, solenni quasi Magistratus sententia de iure & consuetudine, examen vulneris committere Medico & Chirurgo, secandi peritis, & rerum anatomicarum gnaris, qui iuxta artis fundamenta omnia minima peragunt, ita quidem: ut dirigente, nec tamen otioso, Medico professionem instruat Chirurgus, medici minister, ita tamen, ut sedulo sibi caveat, ne ante cadaveris sectionem, stylo vel instrumeto aliquo ferreo, in vulneris profunditatem inquireat, cum ita vel vul-

nus dilatari, vel alia partes interiores lædi facillè possunt hicque in sordidis ac vilioribus operationibus Medicum subleuet, ipsaque manus aperturæ cadaveris admoveat: iste verò super vulneris qualitate dicat sententiam. An vero etiam Chirurgus isq; solus, ut nonnulli statuunt, sententiam suam super lethaliitate vulneris coram Iudice deponere possit, lubentissime affirmarem: si modo eorum relationibus sine Medici comprobatione fidere integrum esset, cum talis depositio eiusmodi sit opus, quod sanè prudentiorem coniecturam & ratiocinationem requirit. Ast quali pericia nonnulli trivialium tonforum sint præditi paucis jam §. 13. explicatum est; dum nimirum in hac utilissima pariter ac maximè necessaria scientia anatomica ita male sunt versati, ut nec Calvariam sine meningum ac cerebri laceratione aperire, nec reliquarum cavitatum viscera multominus vasorum ramificationes promte discernere queant. Hac sane ratione testèris & forti opinor tutius committeretur hocce negotium, quam temerariæ horum tractationi, ineptæque relationi & futili iudicio; quanquam alias munus hoc deponendi etiam Chirurgo, quatenus docto, experito, artisque suæ optime gnaro omnino committi possit. Et ne omnia absque ratione me dixisse videar: liceat mihi inter alia hæc verba ad Facult. Med. Lipsiensem transmissa, & ab *Ammanno in Prax. Vuln. Leth. p. 170.* approbata adducere: weil ihnen absque Medico nicht zuffüant, noch ihr Verstand (inmassen derer hiez zu gehörige Verstand und pericia nochmahls negiret wird) so hoch hinaus langet, absque rationibus ceu brutum, super lethaliitate vulneris zu iudiciren.

§. XXI. Et quemadmodum tale iudicium sanguinem hominis concernens in hac functione medica secundum Hippocratem admodum difficile est: tanto sic maior requiritur diligentia, ut talis inspectio sedulo, diligenter & accuratè instituat, quo Medicus de qualitate vulneris rationem reddere queat sufficientem, quod ex voto contingit, si læsionis modus non solum vulnerisque accidentia cum industria attendantur, & fideliter examinentur; sed ab adstantibus quoque alternatim, aliud quasi agendo, in litis occasionem, armorum genus, vuln-

rati

rati conditionem & alias inquiratur conditiones, eaque omnia, quæ circa vulneratum a principio læsionis usque ad mortem fuerint acta, probè cognita fuerint, atque perspecta. hæc enim singula, quæ scilicet nostrâ interfit referre, plane pericunctari, fides omnino nostrâ atque integritas poscit, quibus deliberatius domi omnibus denuo ponderatis, non minimus acquiritur rei præiudicium: hisce vero neglectis, fieri aliter non potest, quam ut inspectio illegaliter peragatur, læsionis phenomena minus accuratè referantur, circumstantiæ insufficienter exponantur, ex quibus variæ dein Magistratui oriuntur difficultates, ob quas se extricare non conceditur, sicque reum vel absolvunt, vel innocentem damnant: non attendentes aurea verba *Sebittii de Exam. Vulner. Leth.* Magnum quippe crimen est, & impietatis plenissimum, eum, qui a mortis poena liberari potest falso & iniquo testimonio reum facere; peccatum maximum, servare velle illum, quem ob vulnus illatum lethale, leges homicidarum poena damnarunt.

§. XVII. Medicum porro in iudicio de Vulnerum Lethalitate ferendo, libere omnia, ac sine suco proferre, nihil subdolè, nihil rectè loqui, ab omnibus item præiudiciis, hypothesibus & casuum identitate liberum esse oportere *Melchior Sebittius in Exam. Vulner. Part. 3.* optimè inculcavit, dicens: Oportet hoc in casu animum habere ab omni affectu vacuum credendo, DEUM καρδιωνώνστην nobis adesse, & factorum nostrorum omnium Inspectorem esse oculatissimum, sique contra veritatis ac æquitatis legem sententiam tulerimus, vindicem severissimum, sin pro veritate steterimus, Fautorem ac remuneratorem benignissimum &c. nec non *Codronchius meth. testif. Cap. 3.* his verbis: Medicus qui de mortuo aliquo vel vulnere sententiam suam religiose testificari debet, ante omnia animum ab omni affectione perturbationeque liberum vacuumque eum habere oportet, & veritatem sectando mendacium odio prosequi: ideo requisitus à Iudice, qui juxta formam vel ordinem juris interrogat, veritatem dicere debet, qualibet utilitate vel ratione speciei boni vel honesti seposita &c. Eodem modo graviter peccare, manusque suas sanguine innocenti maculare

Me

Medicus potest, si in deponendo præcipitancia peccet juxta *Fieni verba Semick. Part. 1. Sect. 4. C. 1.* Si Medicus nimis temerarie judicat, reus est ipsemet mortis & supplicii vulneratoris. Hinc monitum *Guidonis de Cauliaco de vulner. Cap. 1.* notat maximè dignum est; quando dicit: Non sis, rogo te, in judicando velox & subitus, sed deliberatus & prævisus: nec non *Fort. Fidel. de Relat. Med.* inquires: Nihil dices, quod non satis digna meditatio judicii que maturitas elaboravit: Neque enim in gravi & difficili quæstione, & quæ forsan à vulgari intelligentia remotior sit, dedecet Medicum, doctum licet, usque ac literis præstantem, justum aliquod temporis spatium exposcere, ut consultis Autoribus de re proposita sententiam ferat.

§. XVIII. Finis denique hujus inspectionis primarius nihil aliud est, quàm vulneris omniumque circumstantiarum cognitio & certitudo, ut Medicus formaliter judicare queat, an ex vulnere ipso an alia de causa æger perierit. Et si iudex justitiæ imprimis administrandæ, ac homicidii puniendi gratia, à Medico sententiam super lethalitate rogat, iste ex vulneris descriptione lethalitatem legaliter possit æstimare. Habet enim hic à Zelote illot maximo DEO, ut in omni facinora ac delictorum genera, sic in hoc destandum scelus, homicidium puta, seriò animadvertendi officium quod sacris in literis Num. XXXV. v. 16. 17. 18. 19. 30. perspicuè obsignatum dedit.

§. XIX. His peractis, quæstio adhuc superest: an inspectio semper celebrari debeat: dum *Illustr. Strykius de Jur. Sens. Diss. 2. c. 3.* aliique putant: Inspectionem cadaveris haud semper ad eò necessariam esse, quin illa neglecta, pœna ordinaria in occisore locum habeat, ubi scilicet lethalitas statim ex breviori vitæ termino & morte vulnerationem immediatè excipiente, maximè probabiliter concludi possit. Tali in casu tanquam re certâ, sectione non opus habere Judicem existimant. Sic & clarissimus *Felmannus C. 54. §. 4.* ubi homo ex vulnere statim atque ictus, mortuus fuerit, rem tam claram esse, putat, ut nullis opus sit conjecturis, ne inspectione quidem vulneris. Verum enim verò, prostant observationes non paucæ, ubi vulnus imme-

immediate mors susceperit, cum tamen, læsio isthæc minime
 exciterit causa mortis, sed potius morbifica ipsius ægri dispo-
 sitio. Finge latentem hydropem. Finge, inquam, interiores
 partes thoracis occupasse Apostema quoddam, perfoditur pec-
 tus ad exitum usque ægri subitaneum, quomodo in præsentî
 cadavere ejusmodi mortis ætiologia erit concipienda? Tale
 quoque exemplum docet *Boner. in Anatom. Pract. L. IV. S. III.*
 ubi juvenis robustus satis nocturnis horis a duobus ebriis gladio
 duobus locis punctim fuerat transfossus, primum vulnus prope
 claviculam dextram antèius inflictum, alterum prope sca-
 pulam sinistri thoraci adactum, qui etiam 14. die anhelus ex-
 spiravit. In dissecto cadavere, cætera sano, nullum vulnus pro-
 fundum inventum est, nec ulla pars interior læsa observari po-
 tuit: sed ingens copia maximæ purulentæ candicantis, in sini-
 stra cavitate thoracis, instar empyematis profiliit, sine insigni
 foetore, quæ aliquot mensuras facillè expleverat & diaphrag-
 mati incumbens respirandi difficultatem & dolorem ejus partis
 auxit: e pericardio crassissimo pus quoque emanavit. Hinc
 rectè quærit dictus hic Autor: an ex vulneribus homo perierit,
 an potius ex apostemate thoracis interno, quod fortè in con-
 flictu ruptum fuerat. Finge porro, laborare quendam poly-
 po cordis vel alius partis nobilioris, accedit ut hoc vel illo
 actu ex improvito caput ejus lædatur, excandescit, sanguis
 ebullit, & brevi sequitur mors: quæritur: an hic ex vulnere
 perierit, an ex fervore sanguinis ab ira nimium concitato suf-
 focatus. Talia exempla plura Celeberr. *Bohn.* in Tract. suo de
Renunc. Vuln. allegavit, quæ ex sectione Cadaverum ipse obser-
 yavit. Et inter alia refert: Nobilem, cui quilibet sumnam
 senectutem promississet, ad latus uxoris repente occubuisse,
 cujus subitanæ mortis causa in cadavere, ruptura sinistri cor-
 dis ventriculi prope ostium aortæ hinc cruoris ad pectus pro-
 fusio deprehensa fuit. Hunc ergo pergit modo laudatus *Boh-
 nius*, si paucis ab obitu horis leviter fauciarum contigisset, e. g.
 in abdomine, nonne ex vulnere mortifero decessisse autumas-
 set? Aliud recenset *D. Philip. Jacob Sachs.* in *Eph. Germ. dec. I.*

C

anno

anno 2. obs. 122. in schol. ubi: Hoc ipso, scribit, anno 1671. Mens. Apr. Uratislaviae ancilla quaedam servi cuiusdam nimiam jocandi licentiam frenatura, cantharo parvo ligneo circa tempora percutit, qui scalas quidem descendit, in atrio tamen in terram concidit, & expirat: aperto capite interius NB. nulla certa vestigia mortis causae inventa fuerunt. Quis ergo de certo affirmare audeat, hunc servum ex vulnere, tanquam sola & unica causa mortuum fuisse. Ex his omnibus fatius, ni fallor, apparere arbitror inspectionem vulneris semper adornandam esse, ut pateat, quanam pars aut partes corporis laesae sint, & quomodo laesae: imo non illae partes tantum, ad quas vulnus penetrasse ipso statim sensu patet, inspicere debent, sed & viciniae, & quae quocumque modo suspectae esse possunt laesionis, caput praepressis, in quo integumenta saepe externa integra, minusque tumida aut fugillata comparent, ipsaeque cerebri involucra ne quicquam violentae impressionis ostendant, sub dura nihilominus meninge ac inter cerebrum & cerebellum notabilem cruoris copiam reperimus. Quapropter non unus tantum venter, sed plures imo omnes aperiendi, horumque recessus & contenta perlustranda sunt. Imo totum cadaver externe probe considerandum est, an in eo tumor, livor vel ictus conspiciatur. Quodsi vero cadaver sine inspectione terrae mandetur, vulneris lethalitas non solum redditur sublesta vel dubia, sed nullitatis quoque vitio afficitur. Processus, liberaturque homicida a poena ordinaria juxta Carpozov. *Qu. 26. n. 50. seqq.* Feltmann. *de Cadav. Inspect. Cap. 6. ib. 6.* De quibus tamen rebus ipsi Jcti viderint.

§. XX. Adornetur vero haec investigatio satis tempestive, h. e. sine omni mora, & mox ab obitu vulnerati, dum de homicidio constat, ut nec dies, divino cultui dedicatus excipiat; maxime aestivo tempore, quo cadavera facilius putredinem contrahunt: ne superveniens putredo, hincque concitatus foetor Medicum ab Inspectione exactiore terreat, ipsumque cadaver temporis tractu alteretur, putrescat & corrumpatur. Quomodo quaevis vulneris qualitas accuratè cognoscetur,

tur præsertim in iis subjectis ubi veneni suspicio adsit. Extra-
 li namque immutatione, alteratione ac putrefactione interna-
 rum partium nihil certi determinari poterit, aut assumti vene-
 ni suspicio augebitur, cum tamen nihil fuerit assumtum; aut
 imminuetur, quatenus alteratio talis ventriculi, aliarumque
 partium a corrosivâ veneni substantia revera facta, putredini
 instanti accensebitur. Hinc rectè *Facult. Lips. Med. d. 7. Dec.*
anno 1671. ita respondit: So geben nach fleißiger Erwägung aller
 und jeder Umstände, wir demselben zu freunds. Antwort, daß zwar
 zu wünschen gewesen, diese Besichtigung wäre zu rechter Zeit, und
 nicht in einem Cadavere, so schon 8. Tage, und zumahl Sommers-
 Zeit unter der Erden gelegen, angeordnet worden, (wie wir denn
 in dergleichen Casibus keinen Medicum schuldig zu seyn erachten,
 seine Famam, und gesunden Leib in Gefahr zu setzen) da denn noch
 ein mehrers circa lethalityatem hätte eingebracht werden können
 etc. Sic loci quoque habenda est ratio, ut sit conveniens in-
 spectioni, minimè obscurus nec clausus, sed si nullæ circum-
 stantiæ dissuadeant, perficiatur sub aura liberior hoc negoti-
 um, sic eo feliciter non modo faceffer, sed operantes quoque
 & adstantes ab ejusmodi putrilaginosi effluviis relinquuntur
 immunes.

§. XXI. Operatione hac anatomica, vulneris nimirum se-
 cundum artis leges regulasque peracta, diu adhuc plenaque fide
 est decernendum, antequam Medicus sententiam suam de Le-
 thalitate concipit, eamque ad judicem deferat, semper secum
 reputans, tale opus esse, quod tam caro luitur; sanguinem esse
 hominis profusum, qui ad coelum clamat, si immeritus ense car-
 nificis profundi debeat. Rectius vulnus antea ab ipso probe
 inspectum, nunc ad sequentes circumstantias tam primarias
 quam secundarias justè examiner, seque lethalityatem vel Non-
 lethalityatem eruat. Inter primarias occurrit vulneris magnitu-
 do, ejusdem qualitas ac figura. Secundariæ sunt dispositio cor-
 poris nativæ & ætas. morbi antecedenti ac combinati, loci atmo-
 sphæra item Symptomata, ægri diætæ, animi pathemata, & Chi-
 rurgi vel Medici peritia ac solertia diversa. Singula breviter at-
 tingam.

§. XXII. Primo ratione texturæ considerandum est, an pars læsa sit musculosa, an nervosa vel tendinea: quia pro diversitate hujus læsionis majora semper vel minorata exsurgunt symptomata. Sic tendinosarum partium vulnera, aut aperiæ arteriæ, vesicæ, & Circuli nervi diaphragmatis, carnosæ semper sunt præsentis periculosa, ob convulsionum gangrænæ sphacelique metum, quæ citius miseros hos homines ad Acheronta sine viatico semigrare cogunt. Deinde videndum, quomodo vulnus sit collocatum, an in loco profundo & abscondito, an deligationi magis accommodato, an vasa sanguifera interna vel externa solutionem passâ. Taliâ certe vulnera, ob hæmorrhagiam incompefcibilem, haud vacant periculo. Quomodo enim sauciatis visceribus vasis venosis vel arteriosis ligaturas, stringendo sanguini necessarias, activa vel passiva remedia applicabis? Lethalia ergo evadunt, solum propter *id v. cap. lxxv* curandi.

§. XXIII. Quantum actio partium læsa vel denegata ad lethaliatatem conferat, vulgaris est observationis. Quis nescit, ex læso & vulnerato nobilissimæ actionis organo, Cerebro, hominem fieri Lethargicum, Epilepticum, fieri Apoplecticum? Quis nescit, ob denegatum ex transossorum musculorum cefophagi, usum & officium, gravia vitæ imminere pericula? alia ut taceam, in quibus manifesta claraque consistit mortis significatio.

§. XXIV. Magna vero vulnera quid sint, quidque valeant, per se patet. Tribus tamen modis magna fieri apud *Paræum* legimus: scilicet propter solutæ unitatis & divisionis magnitudinem; vel propter principatum partis, qui exactionis præsentia pendet; vel propter magnitudinem & Cacoethiam, totiusque læsi corporis cacochymiam aut debilitatam. De secunda specie dixi, de tertia mox dicam, de prima id refero: magnum quidem vulnus judicandum esse secundum longitudinem, latitudinem & profunditatem. Sed quemadmodum leve vulnus nervorum vel medullæ spinalis, per consensum universales convulsiones spasmosq; lethales producere potens sit; imo quo angustius *pectoris vel abdominis* vulnus, eo periculosius: sic longum lacum.

tumque sine manifesta majorum vaforum sanguiferorum lasso-
ne nihil periculi portendere sæpe cognoscimus. Nec parum re-
fert, si de qualitate vulneris Medico constet, an *cortusa* vel *vene-*
nata, aut qualia, dum singula semper notabiliter differunt. Vul-
nera enim venenosa quadam materia infecta, stomacho, vesicæ
& renibus ardorem inferunt, singultum excitant, tremore &
horrore totam corpus concutiunt, anxietates inducunt, respi-
rationis libertatem intercipiunt, veterno hominem consopit,
& stupefaciunt, capiti veriginem, oculis caliginem, sitim, hæ-
morrhagiam, febrem, vomitum indefinentem, faciei ruborem,
lividitatem, pallorem, virium exolutionem, & alia multa sæpis-
sime inferunt. Et dum horum venenorum non eadem semper ob-
servatur formalitas, hinc nec de iisdem alexipharmacis, horum-
que antidotis semper constare potest, ob quam varietatem, vul-
nera talia *venenosa*, profundiora præprimis, *lethalibus* communi-
ter accenseri solent. Docet id quoque *Excell. Bohn. de Renunc.*
Vuln. p. 73. Spectat huc, inquit, vulnere venenositas, ab instru-
mentis lædentibus venenatis impressa, quorum qualecunque &
quomodocunque ab his illatum, lethale. Ejusd. opinionis fuit
Zach. Quæst. Med. Leg. L. 5. Tit. 2. nisi constaret, arma ipsa fuisse
venenata, tunc enim hæc præsumtio esset adeo urgens, ut ex se
ipsa sola facere posset, evidētissimam conjecturam, quod vulne-
ratus ex vulnere mortuus sit, etiam cæteris omnibus conjecturis
& præsumtionibus in contrarium facientibus: Sententiam confir-
mat quoq; *Hildan. de Sclopet. Cur. Cap. 2. p. 953.* ibi nonnulli de-
testandi homines, pernicioso, lethaliq; veneno globos inficunt,
adeo, ut minima quoque vulnera evadant lethalia.

§. XXV. Nec minorem difficultatem vulnera *cortusa* gi-
gnere videntur, quæ a sagittis, sclopetis, igniariisq; machinis in-
fliguntur. Glandes enim plumbeæ sclopetis explodi solitæ, ro-
rundæ sūt, s. obtusæ & ponderosæ ac graves, unde corporis con-
tinitatem tam ossæarum, quam carnearum partium solvere ci-
tra contusionem & atritum nequeunt. Sic sagittarum telorum-
q; generi, discrimen existit inter se, tum in materia, tum in for-
ma seu figura, modo & facultate, seu viribus; ut sint alia lignea,
alia

alia arundinacea, alia extreme pura, alia præpilata, alia ferro, cornu, vitro, offe armata: rotunda alia, alia angulata, mucronata & falcata, alia solo ferro, alia veno delibata: hæc omnes non in impulsionem solum grave corpori inferunt damnum, sed in earum extractione, quoque novas incisiones, dilacerationes venarum & arteriarum, nervorum & tendinum, causantur, novamque ad exitiales hæmorrhagias ansam præbent. Accedit & hoc, quod his contusus vulneribus nulla futura conveniat ob insequentem sanie & putrefactionem, ut recte nos admonet *Galenus* dicens: *Necesse est contusum putrescere & in sanie converti*: frustraneus ergo non tantum erit labor, & futura ipsa corrumpetur, sed spasmus etiam dolorque intensissimus augebitur. Observetur id quoque si particula deerit, aut ab aere alteratio jamjam facta. Nam ab aerea alteratione occulte sanies est generata, quæ digestionem cum absterfione maxime proclamat. Quoad figuram denique vulnera evadunt magis minusve periculosa. Et quemadmodum angularia, vel fibrarum ductus sequentia, facilioris sanationis existant: ita rotunda & in orbem vulnera pejore semper sunt conditione, ob difficillimam unionem ac consolidationem, quam præstant. Imo eo majora semper centetur vulnera, quo extrema ipsorum & labra longius sunt a se ipsis distita, quod præprimis sphericis vulneribus contingit.

§. XXVI. Propositis prima iis, progressum facio ad causas secundarias, ob quas difficilis sæpe quæstio inter Medicos & Jurconsultos est habita. Has etiam sanationem vulnerum difficillimam reddere, neminem fore negaturum existimo. Fateretur id quoque Hippocrates Latinus, *Cornelius Celsus*, quando *L. 5. C. 26.* ita loquitur: Confert etiam aliquid & ætas & corpus, & vitæ propositum, & anni tempus: qui facilius sanescit puer pel adulescens, quam senior: valens, quam infirmus: neque nimis tenuis neque nimis plenus, quam si alteram ex his est: integri habitus, quam corrupti &c. At vero cum inter, ad sanandum difficilia, & lethalia, vulnera magna adhuc occurrat differentia, videbimus an, & quomodo lethalitas ex his judicanda veniat. Et primo se sistit dispositio s. Conformatio corporis nativa: ubi in uni-

universum ignorandum non est, in vulnerationibus omnino, ad eam maxime respiciendam, lethalitytisq; formalitatem exinde quoque concludendam esse. Finge, natura debilem atque infirmum, gravi baculo vel gladio fuisse percussum, ex quo percussus brevi post mortuus est. Cadaver a Medicis inspicitur, ac de vulneratione renunciatur, ictum per se non esse lethalem, si homo robustus eum capite vel corpore exceperit, ast in hoc homine, quia tenerrimæ fuit constitutionis ex percussione mortem fuisse secutam; quæritur an vulnus hoc in se fuerit lethale, quod sanè *in hoc individuo omnino ita videtur*: quia inrer percussionem & mortem nulla alia causa intermedia intercesserit. In talibus enim subjectis non in genere de Lethalitate judicatur, sed quomodo illa in hoc vel illo individuo se habeat. Sic quoque Facultas Medica Lips. d. 7. Jul. 1668. respondit: *Indem der Status Controversiæ & Nervus eurer Frage anho nicht ist: Ob die Vulnura ventriculi in genere lethal und tödlich, sondern pronunc darüber zu judiciren: Ob die von Euch beschriebene, und diesem individuo beygebrachte Wundung des Magens, vor tödlich zu halten sey?* Idemque repetitum d. 14. Sept. 1668. in literis Resp. ad Scabinos: *Sondern die Frage ist ito in specie, nehmlich, ob diese itzige und diesem Individuo zugefügte Magenwunde, und zwar, wie sie bey Eröffnung ihrer Qualität, wie auch denen stracks darauf erfolgten Zufällen und kläglichen eventu nach, beschrieben worden, pro simpliciter & absolute Lethali zu halten sey?* *Welsch. de Vuln. Leib. p. 105. & cog. quod observari etiam voluit Zacchias Quest. Med. Leg. L. 5. Tit. 2. Quest. 2. quando hanc adiecerit limitationem, nisi infirmitas esset omnino lethalis, & quasi desperata. In qua tamen circumstantia Medicos cautos esse decet, ne temerè in rebus verisimilibus, Autoritate sua pro veris statuendis, nimis sibi placeant.*

§. XXVII. Idem Judicium esto de ætate. Quis non intelligit, juvenem aut virum vulnus magnum facilius sustinere, & Symptomatibus supervenientibus, resistere posse, quam infantem, puerum aut decrepitum senem? Juniora enim subiecta ob *summam partium mollitiem ac tenuitatem, ad vulnera ferenda mi-*

minus adaequata existunt. Et quid magis solenne est, quam ut levi ex ictu horum Calvaria non solum deprimatur, sed ipsa quoque cerebri substantia laesa cum meningum vasculorumque sanguiferorum dilaceratione appareat, qui tamen ictus viro robusto illatus, lethalis esse non solet; quis vero vulnus hoc infantis mortiferum, per *Accidens* dixerit Lethale. Quod & statuisse videtur ex *JCtis Dambouder in Prax. rer. crim. Cap. 77. inquit*: Si denique quispiam vulneraret infirmum etiam citra laesionem lethalem, vulnerator reus esset, (si iste moretur) homicidii, non secus, quam si validum aliquem vulnerasset. Idem sentiendum, si decrepitus senex vulnere non lethali perierit, attendendum enim, an in ipso senis corpore talis exiterit laesio, quae sanari non possit, & vulnus erit lethale dicendum, an vero talis laesio non reperitur, homo vero senio jam confectus, nihilominus mortuus sit, & vulnus erit lethale judicandum, id quod *Excell. Bohm. in de Renuc. Vuln. p. 115. ex Fieno* illustravit. Decuit & hoc *Hipp.* dicens: Species hominum & aetates debere esse cognitae.

§. XXVII. Possent plura hac de re dici, sed properandum ad res seu causas magis praeter naturales: ut pateat, an & istae symbolae suam ad lethalityatem conferant. Et sistunt se primo morbi antecedanei & combinati; de quibus *Fort. Fid. de Relat. Med. L. IV. Sect. 2. Cap. 8.* ita inquit: Finge in male habito corpore ac pravis humoribus referto, cujusmodi sunt cachectici elephantiaci, lue venerea laborantes, hydropici, phthifici ac similes alii, infligi vulnus: non illud quidem in principe particula, sed plane in carnosa, & periculo minime exposita: nemo ignorat, quam saepe acerrimi dolores, magnae inflammationes, febres, convulsiones, pravaeque alia Symptomata excitari inde soleant: Quod si igitur ob atrocitatem horum symptomatum mors tale vulnus excipiat, quomodo lethalityatis quaestio erit, formanda ac resolvenda. Examinandum puto ante omnia periculum seu gravitatem & levitatem vulneris, dum leve exiguum vulnus, si quando exitium affert, nequaquam mortis causam sui ratione praestitisse putandum est. Eandem sententiam tulit *Manardus*, sexta Epist. Lib. Ep. 1. cum cuidam, duo-

duobus in capite acceptis vulneribus, altero supra superciliū finistrum, altero prope futuram coronalem, in quo exigua calvariæ pars tantum erat detecta, nihil passa præterea interisser: Credendum est, inquit, ea accidentia, quæ octavo & duodecimo die evenerunt, & subsequenter mortem ipsam, quæ ex illis est subsecuta, non magnitudine vulneris, sed malitia potius humorum & capitis debilitate contigisse: dum dyscrasia talis humorum, Cachexia, partis læsæ imbecillitas, causæ per Accidens, non effectivæ pronounciari debent. Idem sentit Zacchias *Q. Med. Leg. Conf. ss. n. 10.* ibi: Mors in corpore morbofo in vulnere alias salutari adveniens, ex culpa vulneris primaria evenisse, dicenda non est.

§. XXIX. Contrario vero modo res hæc deciditur, si vulneris gravitas ac periculum evidens ac inseparabile, mortis causam manifestaverit: tunc sanè nec pessima humorum qualitas absolutam lethalitatem impedit. Nihilominus tamen si prava talis humorum constitutio ita constituta sit, ut inevitabilem causalitatem asserre possit, tantum abest, ut aliquid lethaliitati deroget, quin potius illam contrahat: quale exemplum contigit Lipsiæ ubi Fac. Med. ita respondit. P. P. Haben wir doch, nach beschehener Eröffnung, das cranium ganz und unverfehrt, auch keine rupturam vasis alicujus in panniculis cerebri gefunden, damenhero denn (NB.) vermuthlich, daß, ob zwar das Schlagen vor sich alleine, und absolute nicht tödlich doch hierdurch eine Zerrüttung und Erschütterung des Gehirns, und durch diese ein Zufluß böser Feuchtigkeiten, verursacht worden, darauff nicht allein eine Zuneigung zur schweren Noth, sondern auch, weil durch materiam affluentem der Eingang der Nerven verstopft worden, der Schlag, und also die Tödllichkeit erfolget, welches denn NB. in einem ungesunden und unreinen Körper leicht geschehen können. An vero percussor pœna ordinaria afficiendus sit, ad J. C. potius remittitur tribunal. Nudis etiam conjecturis, & quidem super absolute dubiis opinionibus fundatis, cavere debet Medicus, ne reum frivole gravet, & judicem aut perplexam
D
red.

reddat, aut injustum. Alium fingo casum, ægroti cujusdam, cujus caput insigni tumore erysipelaceo tumeat, vulneratur caput ictu non periculoso, disparet iste tumor iterum, & retrocedit quæcunque ex causa, brevique insequitur mors, quis vero vulnus hoc affirmabit lethale, dum hic non ex vulnere quatali, sed ex pravæ materiæ ad partes nobiliores retrocessione interit, qualia exempla quotidiana docet experientia.

§. XXX. *Aeris temperies* quid ad vulnera augenda conferrat, tonforibus non solum notum est, sed illa sæpius in gangrænam facessere, ægri ipsi quoque suo cum damno experiuntur. Quæ res etiam ne sine Autorum fide pertranseat, nonnulla ex multis afferam loca, quæ hanc sententiam confirmant. Sic *Dalechampius* in Gallica sua Chirurgia, inter ea, quæ ulcerum sanationem impediunt, non omisit illam, quæ ab aere, pestilentiæ feminibus inquinato, advenit, causam communem. Dixerat, inquit *Paræus* a Magistro *Hippocrate*, mutationes temporum potissimum parere morbos: & legerat apud *Guidonem*, hanc maxime causam existere, cur vulnera capitis Lutetiæ, crurum vero Avenione, curatu & sanatu essent contumaciora. Idem *Paræus de Renunc.* affirmat, illi tempestatibus, quæ in obsidione *Rothomagensi* & agro *Dyonisiaco* sæviebant, seu propter cæli & aeris vitium, seu propter corporum cacochymiam & humorum perturbationem, omnia fere vulnera sclopetis inflata fuisse lethalia. Sufficere hæc possent, cum omnia de suo effectu, fatis, opinor, testentur. Unicum tamen hoc, quod tanquam singulare *Marc. Donatus* observavit, & *L. de Variolis C. 2.* insertum reliquit, addere lubet. Agitur, inquit ille, jam quartus vel quintus annus, quod in civitate nostra *Mantuana*, quicumque in capite vulnerabatur, licet leve admodum vulnus ipsis inflatum esset, quovis administrato auxilio sanari minime potuerant, qui tamen influxus post tertium vel quartum annum penitus abolitus fuit, ita, ut nunc fere nullus, eadem in parte fauciatus, moriatur. Et quid opus, ut aliunde testimonia colligere studeam? Nonne apud nos singulis fere annis puerilia exanthemata & variolas, velut contagio-

ne

ne quadam pestilenti, sed diversa tamen puerorum pernicie, currere notamus. Imo id quoque novimus; plagas capitis apud *Germanos* minus esse lethales, quam apud *Hispanos & Italos*, utpote calidiores regiones inhabitantes, quia nobis fortean aër crassior, illis vero subtilior existat, sicque in sedem fauciatam magis se ingerens.

§. XXXI. Sed properandum ad reliqua, & videndum: quid lethalitatis ex concursu *Symptomatum* concludere liceat, dum quaestio oritur, an vulneratus ex *vulnere* an *Symptomatibus*, sit mortuus. Equidem negandum haud est, non antiquis solum, sed nostris etiam temporibus magnas propterea gravesque controversias excitatas fuisse, & adhuc hodie incompehensibile ferme inter plerosque tum Medicorum tum Iurorum, sub Iudice pendere litigium. Verum huic difficultati multum decedet, si modo genera horum *Symptomatum*, quae vulneratis accidunt, probe distinguamus. Alia enim ex vulnere ipso, ut tali, & a parte laesa immediate emergunt: alia aliam extra vulnus causam agnoscunt: alia indifferenter quasi se habent, h. e. partim a vulnere, partim aliunde & accidentaliter eveniunt. Pertinent huc simul ea omnia, quae circa aërum a principio vulneris ad vitæ finem acta sunt.

§. XXXII. Examinemus hæc breviter. Et ut omnia fiant perspicua, fingamus aërum ictus violentia percussum, qui præceps in terram labitur, cum subsequente vomitu bilioso, cum vertigine & caligine oculorum, cui sanguis e naribus & oculis manat, accedit delirium cum abolita memoria & sensuum stupore. Rursus alium, qui accepto vulnere torporem sensuum ac Spirituum persequitur, vexatur lethargo, cum motu corporis sublato, imminutione sensuum, hemiplegia lateris sinistri, Apoplexia, stertore, difficultate respirandi, spumescencia salivæ &c. aut vulnus ventriculi, quod singultus nausea & vomitus, affectus item soporosi, epilepsia comitantur & ad mortem usque persistant: queritur nunc, an ex vulnere, an symptomatibus perierit aeger? Resp. Si symptomata inseparabilia vulneribusque his propriissima judicentur, aut si cum ipso vulnere proveniant,

& ad ultimum vitæ terminum perdurent, ægrum etiam ex vulnere absolute lethali interiisse judicari, præsertim si post sectionem causæ reddantur manifestissimæ. Porro, si magnum in articulo vulnus accipiatur, quod & tendines nervosque ac vasa secuerit, aut etiam dilaceravit, quanquam illud per se lethale non sit, quia tamen periculi plenum est, & nullos errores impune admittit, atque exactissimam exigit curationem, omnique cura & studio absolutam, nec languentes tam exquisitam victus rationem servare ubique possunt; ideo si quis intereat, minime errabis, inquit *Fort. Eidel.* si vulnus mortis causam præstitisse referes: nisi tamen notabilis error in Curatione commissus sit. Et de absoluta lethalitate non fit quæstio.

§. XXXIII. Dantur deinceps symptomata, quæ vulneratis non semper superveniunt, sed ex alia causa propria, originem suam trahere videntur, quæ deinceps pro morbis distinctis a Medicis communiter habentur, qui nihil cum vulnere habeant commercii, & per consequens, ex his si pereat æger, non ex vulnere sed ex morbo periisse putant. Possim hæc iterum illustrare exemplis: sed pro me rectius doctissimum *Plenum p. 54.* ita loquentem adducam: Si quis, inquit ille, læsus in ventre, & supervenit Apoplexia, & vulneratus esset senex, probabile esset, illam apoplexiam ortam esse ex propria causa ac dispositione cerebri, & non ratione vulneris illius; quia talis morbus non est natus, sequi tale vulnus, & verosimile est, talem apoplexiam eventuram fuisse, etiam si vulnus non fuisset inflictum, & proinde non vulneri, sed apoplexiæ est imputanda mors. Sic si quis in capite vulneratus esset, & superveniat phlegmone, indeque gangræna in pede, ex qua mors sequeretur, tum censendum esset, illum non ex vulnere, sed ex alio morbo, qui fortuito supervenit, mortuum esse.

§. XXXIV. Sunt denique symptomata, quæ ad vulnus non minus ac alias causas referri possunt. Talia sæpe non nihil difficultatis nobis parere videntur, e.g. si quis ex vulnere capitis cæsim inflicto cum manifesta vel minus notabili Contrassura superveniente pleuritide post tertiam demum vel quartam septimanam moriatur: aut si quis tendinum & nervorum in artubus dila-

di laceratione ob deliria, motus convulsivos, aliosque atroces affectus per consensum generatos mortem patiatur. Hæc symptomata, quanquam mortifera eveniant, de absoluta tamen ejus lethalitate ambigere quis posset; cum tales regiones læsæ externæ Chirurgiæ locum concedunt. Dicunt ergo nonnulli: si a principio semper vulnerati habeant deterius, vulnus fuit mortis causa; sin melius quandoque habeant, deinde moriantur, aliis causis mors debet adscribi. Sed falsum. Nam multæ ac graves dantur ægitudines ac præsertim malignæ quorum aliquando sævities intermittat: mortem tamen propria magis natura afferunt. Quid? quod remitti aliquantum citoque rursus ex intermissione invadere, malignitatis proprium esse indicium scribit *Galenus. Epid. 2. Com. 25*. Id tamen inconcussè manet veritatis, judicium horum vulnere interdum esse difficile: & ut ancipitem quasi habent naturam, ita ancipitem quandoque præbere sententiam nisi ex diligenti attentione eorum, quæ tam ratione diætæ, quam Medici & Chirurgi, solertiæ ac scientiæ, cum vulnerato acta sunt, omnibusque collatis inter se tandem appareat: an ex natura vulneris ipsius, an aliunde mors successerit. In dubio vero, mitior sententia præferenda est.

§. XXXV. *Dietam* in cibo & potu ad sanitatem vel restaurandam vel destruendam plurimum conferre, extra omnem dubitationis aleam est ponendum: siquidem a victu pleniore, potuque vini generosioris, *Febres, exæstuationes*, aliæque malignissimæ accenduntur, quæ mortem ipsam inducere possunt. Id si tales errores præstant in sanis, quid non præstabunt in vulneratis, dum levi saltem ex causa, inflammationes, aliæque vulnere symptomata, accelerantur. Et profecto, culpa vulneratorum sat gravis est, si nimis cibo & potu, ad ebrietatem usque, se ingurgitent, si tabernas frequentent frigidæ, si cibo potuque utantur prohibito, frigido præprimis. Tristia horum exempla qui desiderat, adeat *Ephem. Germ. Dec. 3. anno 1. Obs. 98. Dec. 2. Anno 9. Obs. 39. anno 9. Obs. 20. & alibi*, ubi ex potu frigido mors fuit subsecuta.

§. XXXVI. Nec prætereunda sunt *animi pathemata*, quæ pariter magnas in corporibus excitant turbas, multorumque &

non levium affectuum occasiones præbent: Quatenus omnes humores, eorumque motus, rapido ac violento impetu modo revocantur, debilitantur & extinguuntur, ut exhausto vitalis humoris perenni fonte, per præcipientem virium omnium lapsum cita mors & inopinata veniat. Cujus rei fidem quotidiana fere facit experientia. Sic refert *Guilielm. Fabric. Hild. Cent. 1. Obs. 17.* de vulnere capitis, cum cranii fractione, quod ad suppurationem feliciter perduxerat, remotis omnibus symptomatibus: Elapso vero decimo quarto die, æger ira commotus, recidit in febrem ac phrenesin, ita, ut quarto post die, e vita decesserit. *Obs. 18.* de arteria desuper musculo Crotaphite incisa, & pene sanata, quæ ex animi commotione, summo cum vitæ periculo iterum fuit rupta. Similis Tragædiæ recordatur *Johannes Matthæus in Cent. Difficultatum Medicarum Quæst. 37. p. 81.* Vidi, inquit, in Aula Illustr. Princ. Ern. Frider. Marchion. Badensis: Cum enim ejus Celsitudinis Cubicularius Johan Beckler, j. venis plethoricus, gladio obruto, ut esse solent, quibus pugiles se exercent, ab imberbi adolescente in palpebra inferiore leviter contunderetur, ira & indignatione percitus, agerrimè que ferens, quod a puero & discipulo suo vinceretur in gravissimam convulsionem epilepticam incidit, quæ quatuor vel quinque horarum spatio vitæ finem fecit. Quodsi plures casus eorum, qui ob consimiles animi motus derepente vitam finiverunt, recensere vellem, actum omnino agerem. Tales vero mortis causas nihil absolutæ lethalitatis inferre, illustrat *Thome Barth. obs. quæ continetur in Act. Med. Hafn. Vol. 1. p. 86.* ibi: In supremo Justitiæ Tribunali Hafniæ 1672 causa ventilata fuit mulieris otthinianæ, quæ a judicibus inferioribus rea judicata fuit homicidii, quia alapam ancillæ dedit, quæ ex inde ira effervescens, quinto die fatis cessit. In supremo vero judicio absoluta fuit matrona honesta, prudentissimis Patrum conscriptorum calculis, & Regia sententia definitiva, eo, quod non alapæ vi, sed malo animo & iracundo, mortem ipsa sibi conciverat, impotens sui ancilla.

§. XXXVII. Judicatur denique Lethalitas ex ipsa Medici &

& Chirurgi solertia & doctrina: si Symptomata præsentia aut supervenientia, qualia sunt inflammationes, febres, deliria, convulsiones &c. tempestivè non tollant, aut saltem præcaveant; si in ipsa vulnerum tractatione non rectè se gerant, aut nova operando Symptomata inducant. Sic culpa Medici sunt lethalia, si facultates medicaminum aut planè ignoret, aut fallacia, periculosa, minusque experta adhibeat. Chirurgi vero cum vulnus spernit, & non magni ponderis esse putat, sicq; non agit, quæ in artis potentia sunt: Si venam plane non, aut minus tempestivè tundat, si hæmorrhagiam non supprimat, fragmenta ossium atque heterogenea non removeat, sanguinem extravasatum, vel consultò, vel negligentia, vel ex defectu instrumentorum vel hujus *ἐκείνου* ignorantia, non educat: quod tamen absolutæ quandoque necessitatis est: si evidenter nimirum constet, sanguinem inter Cranium vel utramque meningem esse collectum, qui postea putrefieri incipit, tardius & citius, esse dum quantitatem sanguinis & etiam secundum locum. Si enim inter cranium & duram matrem, tardius veniunt accedentia, quam si inter duram & piam, & tardius inter piam & duram, quam inter piam & cerebrum: Talibus casibus, tuto possimum devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem cum aliqui nullo adhibito remedio, certa mors imminet, atque ex Celso præstet anceps remedium, experiri, quam nullum, impiumque sit relinquere ægrum remediis destitutum. Tandem accedit: jus stupiditas atque imperitia, qualem describit *Forestus Lib. VI. obs. Chir. arg. VII.* imperitò quidam Chirurgus, omentum ex vulnere abdominis propendulum sine ulla ligatione absciderat, non multis post diebus vulnerato mortuo, & sanguinis profusione, & omenti putrefactione. Tale quoque exemplum refert *Boneti. in Anat. Pract. L. 4. Sect. 4. Obs. 18.* quidam, inquit, pollices, sesquidigitum lata per narem ultra auriculam sub pericranium ipsi adacta; quod cum Chirurgus, & senex non animadvertisset, narem genamque contiguam consult, ferro secante intus relicto; dum ille medetur, quoties faciem tangit,

tingit, sanguinis plurimum, ferro acutissimo carnem sc. scindente, emanabat. Nono die mortuus est. Sectis a Chirurgo futuris, cum illum rasorii apicem frangentem viderem, admotis digitis, ferrum adduco. Hunc educto ferro, curari potuisse certissimum est, insano enim dolore, & nimia hæmorrhagia effectus est. In his ergo si peccent Chirurgi, sive omitendo, sive committendo, ipsi vulnere mors subsequens imputari nequit, sed Medico & Chirurgo. Declarat hoc etiam per plura exempla ex *Fieno Excell. Bohm. in Renunc. Vuln. p. 127.* Contra vero, si iuxta indicationes debitas, methodumque medendi genuinam, acta fuerint omnia, nihilominus tamen citra optatum successum, spes vitæ decollat, neque ultra sphaeram artis quicquam ullo jure postulari poterit a Medico & Chirurgo.

§. XXXVIII. His ergo ad hunc modum constitutis, non erit admodum difficile in contexendis apud Judicem renunciationibus, Prognosis seu judicium ferre, de eventu læsionis ac Lethalitatæ formalitate. Sed cum Medicus non minus ac Chirurgus, non mortuo solum sed vivente adhuc ægotante, haud raro harum illarumve partium læsionem, vulnereque; periculum dicere teneatur, *de Vulnerum diagnosi* breviter dicere operæ præteritum pariter, ac necesse esse existimo. Id autem boni ac prudentis Chirurgi erit officium, ut de præsentis discrimine, & anticipati vulnere statu callidum se præstet ac ingeniosum, ne exigua vulnera minus periculosa, magna vero mortifera statim judicet, in ignorantia alias notam, famæque periculum certo certius incurret. Ergo nosse debet, quæ vulnera magna habenda sint.

§. XXXIX. Quoad externam faciem vulnera quidem judicatu sunt facillima, & inanem luderem operam, si recensendis eorum signis diagnostice diutius immorari vellem, cum ipsa in sensus incurrant. Quod si vero in capitis, thoracis vel abdominis cavitate penetraverint, ea non nisi sagaciori conjectura & accuratiori Medici judicio sciri poterunt: sagacissimū siquidem non raro fugiat artificem, quæ partes internæ vulneratæ sint, & quousque vulnus penetraverit, nisi anatomie fundamentis probe sit inuicritus, & cujusvis partis situm usumque probe teneat

per-

perfectum. Tale enim scrutinium, scientia anatomica & diligenti partium actionum lætarum nec non excretarum examine unice nititur.

§. XL. Cognosces itaque *Cranii* insignem fracturam, si æger ab ictu concidat, si sine sensu quasi dormiens jaceat, si excrementa præter voluntatem reddat, si vertigine corripiatur, si ipsi per nares, aures, osve sanguis effluat, si vomitus biliosos sentiat, si ab admotis digitis ipsum vel elevatum, vel præter naturam depressum intelligas: ipsorum vero fragmentorum præsentiam, febris, vertigo tenebriosa, scotomia, dolores acuti, vomitiones, sopor, torpor, paralysis, delirium &c. indicare solent, nisi testæ instar figulinæ fractæ, sonitu ista percipiuntur. *Cerebri membranarumque* vulnera, si sanguis per nares, interdum etiam aures exeat, si sensus obtusi, vultus torvus, oculi quasi resoluti appareant, aut huc vel illuc moveantur, aut cum caligant & obscurantur oculi, vel aures obsurdescunt, accedit febris continua cum delirio, phrenesi, dolore capitis enormi, qui adductis maxillis excutitur, ventriculi nausea, vomitu ac singultu, & quæ sunt plura alia Symptomata. *Commoti cerebri* signa dat ipse *Hippoc.* 7. *apb.* 58. inquit: Quibus cerebrum concussum fuerit ex aliqua causa, eos statim voce privari, necesse est: ut & *Galenus*: eodem modo apoplectici, sine omni motu ac sensu prosternuntur. *Arteria trachea* gravia vulnera, & gulæ, cognoscuntur ex functionis utriusque partis abolitione: dum nec loqui, nec cibum potumve deglutire valent, dolor ad dorsum percipitur plurimus, fauces cum sanguine replentur, e larynge cum assidua tussi sanguis excluditur, flatus spiritusque per vulnera erumpunt, vox adest rauca, linguæque ariditas.

§. XLI. In *Thoracis cavitate* penetrasse instrumentum intelliges, si aër cum strepitu per vulnus erumpat, cum dyspnœa, doloreque diaphragmatis tensivo, si sanguis ipse per vulnus ab ægro tussiendo rejicitur. Ne vero judicio tuo decipiaris, probe notandum venit, quod habet *Columbus L. XV. de Re anor. p. m. 488.* Pulmonem, a t, in pluribus pleuræ connexum vidi, nunc in altero latere, nunc in utroque: atque hæc pulmonum

E

in

in nonnullis cum pleura connexio, in causa plerumque est, ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoscetes: quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans, extra *spirare*: at hi, quibus hæc pulmonum connexio cum membrana saccingente contingit, possunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen respirare vulnus cernitur. Ipsos pulmones vulneratos cognosces, si sanguis cum spumescencia, colore magis rubro, vulnere ac ore prodeat; si spiritus sono feratur cum insigni difficultate respirandi, tussi laterumque dolore. *Cor* vulneratum apparet, ex ingenti sanguinis copia, quæ per vulnus erumpit, cum corporis totius tremore, pulsus languido & parvo, faciei pallore, sudore frigido, cum frequenti Syncope, extremorum artuum perfrigeratione ac præpropere morte. Percussio *Diaphragmatis*, gravia statim se associant symptomata, deliria cum dyspnoea & tussi, respiratio est magna cum gemitu & doloribus atrocissimis per totam humeri partem, illorum & spinæ compagem. *Hepatis* vulnera, copiosum sanguinem sub hypochondrio dextro profundunt, pallet ægrotus, tussit, febricitat, dolores per sentit ad jugulum usque, & quæ sunt alia. Per vulnera *ventriculi* cibus potusque non solum effluit, sed singultus quoque bilis vomitus, cito insequitur, convulsiones, sudores syncopici, & tenues oriuntur, per quos extremæ partes frigeant. Percussio *liene* sanguis a sinistra parte prorumpit niger, præcordia cum ventriculo ab eadem parte indurescunt ac dolent, sitis ægrum divexat &c. Vulnerata *intestina*, odore proprioque, dolore statim se manifestant, ipsæ quoque fæces per vulnus effluunt. *Renes* vulnerati dolorem ad inguina diffundunt, urinam vero vel plane non, vel difficulter, vel cum sanguine excernunt. *Vesica & ureteribus* vulneratis, dolor ex inguine ad illa ascendit, pubis regio inflatur, urina cruenta excernitur, eademque sæpe etiam per vulnus redditur: Supervenit quandoque singultus & vomitus. *Uterus* affectus si non majora, eadem tamen infert symptomata, sanguisque simul per genitalia effluit. Ex *Vena Cavae, & Arterie Aortæ* vulneribus, subito

subito ægrotantes pallent & promptissimus est interitus, propter rapidam multamque sanguinis vitalis evacuationem, quæ cordis pariter ac pulmonum motum in momẽto quasi destituit. *Medulla tandem spinalis læsa, gravia excitat symptomata paralytices, nec non Convulsiones* subitaneas, partes subjectæ sensu omnĩ motuque statim privantur, vesicæ & alvi excrementa vel præter voluntatem fluunt, vel omnino cohibentur. Et quis omnia enarrare potest symptomatum genera?

§. XLII. Hæc fere sunt signa, ex quibus insigniter vulnerata pars, etiam abscondita, haud difficulter cognosci potest. Cave tamen putes: certa hæc certis partibus assignata symptomata, læsionem factam, ea statim omnia, ordine recensito, sequi debere: falleris si credas; prout enim major vel minor, levior vel profundior læsio contingat, sic majora minora ve accedunt symptomata nunc conjunctim, nunc sigillatim, pro alia atque alia vulneris, subjecti, loci, & aeris constitutione. Hæc autem si minime appareant, nec illas percussas esse, certo affirmabis. Nunquam tamen suaserim, ut in judicando nimium sis temerarius, h. e. certo & infallibiliter sententiam vitæ & necis dixeris: sunt namque & hodie adhuc monstra in medicina, & versa vice levissimæ primo intuitu læsiones, a symptomatibus horrendis, sæpiusque morte ipsa, præter omnium opinionem, excipiuntur.

§. XLIII. Ne itaque impingat heic Tyro medicus, turpiterque se in renunciando cum barbitonforum & balneatorum ignara concione det eruditis, distinctiones vulnerum probe perspectas teneat necesse est, ut Lethalia à non-Lethalibus, sanabilia ab insanabilibus & periculosis, judiciose sciat distinguere. Olim enim plura lethalia vulnera nominabantur, quam hodie, ubi dies diem docuit, & vulnera quædam, tot retro seculis pro lethiferis habita, nunc non nisi certis positis circumstantiis fieri mortifera. De qua re, quoniam multæ diversæque hodie sententiæ circumferuntur, præsentis mei instituti ratio adhuc requirit, paululum his immorari, ut, quid vere sentiendum, & quale præcise vulnus lethale dicendū, palam fiat. Et ne temerario

rio ausu remis velisque destitutus arduum hoc negotium auspicer, aleamque subeam periculosam, ad tria, situm, connexionem & usum partium internarum, semper respiciendum erit. Sic facile postmodum ex vulnerum magnitudine ac profunditate, partisque læsæ necessitate ad vitam, & symptomatum concurrentium atrocitate, periculum pronünciari poterit.

§ XLIV. Lubet hac ratione initium facere a Capite, Hujus vulnera diversum plane quid ac peculiare, a plerisque aliis præ se ferre, multijuga Chirurgorum testatur experientia. Quapropter recte statuit *Hippocr. Libr. de Vulner. Cap. 1.* Nullum vulnus capitis leviter contemni debere, quod *Fort. Fid. L. 4. Sect. 2. Cap. 6.* repetit dicens: Capitis vulnera sua natura nequaquam tutâ esse. Et profecto vix eutem quandoque penetrasse visa sunt vulnera post aliquot dies interemisse ægros, frequens loquitur observatio: imo dubitantem docebunt Exempla, quæ *Bonetus Anar. Proct. L. IV. Sect. 2.* recenset, qui videri poterit. Ea quoque vere capitis est constitutio; ut levis cutis affectus per proximas commissuras, aut facto foramine, & tubiectis meningibus, in ipsi quoque cerebro communicari possit. Accedit & porro, ut cranium alia parte findatur quam ubi percussum fuit, quem cranii retonitum vocamus, aut *Contrafracturam*, quam etiam *Hippocrates* infortunium appellat. Nec sine causâ hoc nomen huic malo indidit *Hippoc.* Infelices namque fati sunt ac infortunati, qui nec ipsi sciunt, quo loco læsi sint, neque Medicus fati certus de hac re quandoque fieri potest, nisi cum res fere jam desperata est. Alio tempore, testante *Avicenna*, cranium abrupitur, integra cute remanente; immo observante *Celso*, tota calvaria integra cum notabili sanguinis transfusione: ut propterea diligens opera adhibenda sit, si quis de mortalitate eorum judicium ferre cogatur. Sunt autem cranii vulnera & pericranii lethalibus minime accendenda, nisi monstri aliquid alant, aut ingens *cerebri commotio* subfit. An vero *temporum* vulnera propter *Crotaphitem*, musculum, qui a pericranio tegitur, ab aliis recte illis an-

nume.

numerentur, inquirendum erit: Hoc tamen verum est lata ac profunda ejus vulnera, ob vasa plurima, nervosque insignes, periculo haud carere, quin Symptomata satis atrocia, Convulsiones ac spasmos maxillæ inferioris, aliarumque partium, metuendæ sint semper: De simplici tamen ejus lethalitate ideo dubito: cum tot consolidationis ejus præsent observationes. vid. *Sculi. Arman. Chir. obs. 3. Glandorp. Spec. Chir. Obs. II. & 12. Borell. Cent. 2. obs. 20. Riv. obs. 19. Marchett. obs. Chir. 15. Job. van Meckern. obs. Chir. C. 1.* aliosque plures:

§. XLV. *Fracturas Cranii, fissuras item, & contusiones*, ob sanguinis extravasati collectionem, fragmentorumque secessum multum periculi fovere, nemo negabit; cum tamen istæ & perfecte sæpius curentur, indifferenter lethalibus annumerari non possunt; siquidem istæ obviæ adhuc medelæ Medici pariter ac Chirurgi locum concedunt, nisi insignis *cerebri commotio* una cum *ruptione* vasorum sanguiferorum tanquam mortis causa, cū lethalitatis Symptomatibus sese manifestent: quibus nulla ope, nulloque consilio mederi licet; aut frustula ossea ita abscondita hæreant, ut quo arripiat chirurgus nesciat. Idem ferè sentiendum de Resonitu seu Contrafissura, ubi nec oculus, nec ratio, neque manus Chirurgorum aliquid præstare valent, quicquid etiam Celsus alique pro detegendis illis sine omni tamen effectu proferunt, præsertim si in ipsas futuras aut musculos temporales inciderint, heic sine minime errabit medicus, si ista absolute Lethalibus adscribat.

§. XLVI. Meningum e contrario vulnera per se spectata, non æque periculo exposita esse videntur, nisi partibus simul subjacentibus injuria illata fuerit: quanquam Plinius L. II. c. 37. scribat, mortiferum esse, si alterutra membranarum, cerebrum involventium, rumpatur. Praxis enim & observatio ostendit, hoc non esse veritatis perpetuæ: dum necessitate sic jubente studio præmeditato ipsæ haud raro a Chirurgis cultelli acie felici cum successu incidantur ac aperiantur, ubi nimirum sanguinis extravasati vel materiæ purulentæ harum cerebrique spacium occupantis metus subest: qua de re passim videri possunt

Autores. Ipse in super multos me vidisse curatos memini, quibus matres ambæ fuerint fauciatæ. Quod si autem aliquando mors superveniat, ejus certe ætiologia aliunde erit petenda, vel ex vehementi cerebri concussione, vel vasorum sanguiferorum disrptione, vel sinus cujusdam harum membranarum dilaceratione aut contusione. Id si contingat, ob incompetibilem hæmorrhagiam actum est de homine.

§. XLVII. *Cerebri & Cerebelli* vulnera, dum sine externarum partium læsione fieri nequeunt, pro periculosiss quidem haberi possunt; sed an ea propter omne cerebri vulnus indifferenter pronuncian- dum sit lethale, nunc indigitari meretur. Sunt quidam, qui cerebrum læsum, aut etiam ipsius tunicas, mortem necessario consequi putant, quos inter est Hippocr. qui sic scriptum reliquit: vesica discissa, aut cerebro, aut corde, aut septo transverso &c. lethale est. Sed temperandum non nihil erit de his, rigidius illud judicium; dum cerebri vulnera etiamnum cum ipsius effluxu contingentia fuisse tamen curata, multa ad sunt autorum testimonia, vid. *Diemerbr. anat. L. 3. C. 5. Jacob. Berengar. Cr. Fallop. de Cur. vuln. Horat. Auger. Fr. Arcaum L. 5. de C. V. Anton. Mus. Brassav. Ambr. Paræum, Schenck. Cabrol. Heint. Petr. Seannert. Med. Cri. Ammon. Muralt. obs 150. M. sc. Nat. Curios. Dec. 1.* aliosque: qui ex vulnerata *cerebri substantia*, cum deperdita quoque ejus portione sanitatem hominibus restitutam fuisse perhibent. Imo ipse virum adhuc nunc superstitem me Lipsiæ vidisse, pro vero venditare possum, qui tantam ex infortunio Calvariæ fracturam passus fuerat, ut exiguum cerebri portionem in vitro quodam assertatam aspectui omnium opponeret Chirurgus. Cerebri certe vulnera nisi profunda, dissectis vasis sanguineis, & ad ventriculos usque penetrantia, nervorumque principia ac nervos ipsos lædentia, non ex necessitate mortem inferre testatur *Galenus in Comment. ad hun. Sect. 6 aph. 18* quod lethalitatis judicium mox dein ab insigni actionum vitalium læsione, tyncope, asphyxia, delirio, convulsionibus, paralyfi, vomitu, oblivione, sopore, aliisque, declarare possumus. Quanquam autem hoc meum assertum a nonnullis in dubium facile vocari posset, ex mirabili illa

illa, & ferme incredibili obervatione *Galen.* de *Smyrnenſi* adoleſcente, qui vulnus in altero arteriorum cerebri ventriculorum maſculo acceperat, & ſola voluntate Dei ſanatus fuerat: aut ex *Marcell. Donat. Lib. 5.* de Medica Hiſtoria mirabili, C. 4. multorum vulneratorum exemplorum recenſione: in quibus non ſolum inciſi vulneratique panniculi, ſed in ipſam etiam ſubſtantiam vulnus penetrarit, & quod mirabile eſt, uſque ad os baſilare. Iſta tamen exempla inter rariora & contingentia merito ſunt referenda, a quibus tanquam naturæ miraculis & particulari aliquo ad univerſale inductio faciendâ non eſt: quin eadem potius in Collegiis Medicis pro abſolute lethaliſus communiter habeantur.

§. XLVIII. Quod de *Cerebro* dixi, debetur & *Medulle ſpinali*, tam ſuperiori, quam inferiori iudicium, quippe quæ nihil aliud eſt, quam cerebrum prolongatum, & in ejuſmodi fibriliſus tenuiſſimas diductum, ut ſecundum ipſum *Galenum de Uſ. Part.* velut alterum quoddam cerebrum, omnibus iis partibus, quæ ſub Capite ſunt. Merito ergo, ob nobilioſum uſum, inter partes refertur nobilioſes, & principes, ſine quibus vita ſimpli-citer conſiſtere nequit, qua læſa, atrociſſima ſtatim exiſtunt ſymptomata, imo quanto in *ſublimiori ſpinæ parte* acceptum fuerit, tanto lethalius eſſe hoc vulnus deprehenditur. Omnibus non unum habetur Experimentum, etiamnum hodie forte apud nonnullos in uſu ad necandos boves, ubi opima taurorum corpora exiguo concidunt vulnere: Venatoribus autem ad Cervos penitus jugulandos proprium, den *Genickfang* appellant; Tenui namque ferro commiſſuræ cervicis inmiſſo, & quidem illius articuli, qui caput collumque committit, tanta illa moles momentanea morte corruiſit. Idcirco etiam profunda hæc *ſpinalis Medulle* vulnera, circa ipſius imprimis originem inſiſta, eſſe abſolute lethalia, Medici unanimiter ſtatuant. Ea vero quæ in ipſius extremitate occurrunt circa os poſtiſſimum ſacrum, lethalia non ſunt; quia ſubinde medelam admittunt, vel præter *paralyſin*, nullum aliud relinquunt incommodum. Vid. *Fallop. de Vuln. c. 12. Ammann. Med. Crit. Caſ. 49. p. 306. ſeqq.* Imo quemadmo-

admodum læsio non eadem semper, sic symptomata quoque diversa notantur, ut rectissime docet *Galenus*: Si Spinalis Medulla in aliqua vertebrarum integre læsa sit, omnes partes inferiores resolvuntur, si vero in altera tantum parte, altera manente illæsa, partes duntaxat, quæ illi e directo respondent, resolutio infestabit.

§. XLIX. Ordo nunc immediate tangit vulnera examinanda a speræ arteriæ. Hæc quam necessaria corporis nostri pars sit experimur omnes, dum ne momento quidem usu ejus aërem admittendi ac emittendi, carere possumus: dividiturque communiter in partem externam, quæ in anteriore cervicis seu colli parte conspicitur, & internam, quæ in thorace recondita est. Læsa ejus substantia, quæ membranosa partim, partim cartilaginea est, indifferenter mortem non infert, quamquam alias vulnera ipsi insidiosa ratione cartilagineæ ejus substantiæ, motusque ejus continui difficulter sanentur. Sic vulnera ejus feliciter curata legimus apud *Paracum L. 9. C. 29.* Testis quoque est *Laryngotomia*, ubi arteria eorum, qui lethali Angina suffocantur, salubriter artis lege perfoditur. Nihilominus tamen si partes cartilagineæ multum sint sauciatae, & nervi, venæ, arteriæque periculum augent, ob partis nobilioris vim destructum, respirationem maxime turbatam, denegatamque vulneris coalescentiam, non immerito per se lethalia dicuntur, si *pars inferior in pectore abscondita* plagam perpeffa fuerit, tunc enim omnis artis potentia ad consolidationem est prohibita.

§. L. His subjungo vulnera *Oesophagi*, quoniam hicce asperæ arteriæ immediate statim subjicitur, nec aliud postulat judicium. Eum autem Canalis hic obtinet situm, ut vix sauciari queat, quin aliæ circum circa adjacentes partes, *medulla spinalis, arteriæ carotides, venæ jugulares, trachæa*, lædantur, vel similes. Quod si tamen læsio ejus contingat, superficiali saltim, minus erit periculosa, quatenus ob fibrarum carnearum texturam quam possidet, paucos intra dies consolidationis spes iterum apparet. Et quamquam deglutitio alimentorum propter inflammationem aliquam, spasumque fibrarum, ad duos vel tres dies impediretur,

tur, nemo tamen propterea vitam cum morte commutare tenebitur: dum morbo decumbentes haud raro per longius spatium hunc alimentorum defectum sine vitæ dispendio sustinere possunt. Aliter vero se res habet, si infundibilum hoc profundius, vel transversim, vel in inferiori, in pectore delitescente, parte, vulnere præprimis majore, faucietur: tunc sane vulnera ista, ob cibi potusque transitum denegarum, vel deglutita alimenta, in aliena spatia elabentia ac putrescentia, ob medicamina applicandi difficultatem, aliaque symptomata maximo perurgentia, per se lethalia censenda veniunt.

§. LI. Devenio nunc ad thoracis vulnera, quippe quæ cuncta, non nisi sagaci conjectura, accurato medici serutinio, & exacta Anatomæ notitia, innotescere possunt: alia siquidem altius penetrant, alia in ejus capacitatem haud descendunt, alia in partes usque contentas plus minus pervadunt: quo fit, ut alia Lethalia, alia non æque dicantur. Inter has partes primum tenet *Cor*, quod Principis ad instar *Vitalis Reipubl.* clavum tenet, salvumque Jus vitæ & necis obtinet. Hinc vulnera ejus Lethalia esse, docuit *Hippocrates*. Sed hæreo, an reliqua hujus *Viri* autoritas tanta etiam sit, quin dicti hujus universalitas adhuc pateretur exceptionem, cum frequentes Autorum observationes contrarium testentur. Equidem, dum scripta ejus perlustramus, ipse hac in parte a sese dissensisse videtur: quatenus rō lethale, affirmante etiam *Galeno in aphorism. Comment.* sæpius dixit de iis, qui ex necessitate sunt morituri, sæpius autem de iis, qui magna ex parte. Sic vulnera *Cordis superficialia*, sanata legimus apud *Doleum Encyclop. chir. l. 6. c. 5. p. 143.* *Schenck. obs. Med. l. 2. p. 225.* Quibus subjungo *Cabrolium*, qui observ. 26. refert: se in suspenso fure in basi cordis ad coronariam animadvertisse cicatricem, duos latos digitos longam, testonem que ut vocant Itali, crassitie æquantem. Quid enim hoc aliud notaverit, quam *vulnus* an *ulcus*? confedisse, in parte exteriori musculoia. Quid dicam de aliis observationibus ex sectione *brutorum* annotatis. Elegans sane observatio est *D. Joh. la Serre*, quæ in *Ephemerid. Germ. Dec. 2. anno 6. obs. 77.* continetur, qui 3. Mens. Maj. anno 1684. canem cultro anatomico

F sub-

subjecit, remotoque sterno, globulum unum in me di astino re-
perit, ea in parte, ubi cum *pericardio* unitur, & alterum in ipso
pericardio: postquam autem ad *Cor* perventum fuisset *globulum*
detexit, tendinosæ cordis substantiæ altius infixum: qui canis
tamen robustus, pingvisque erat. Idem expertus est Excell. *D.*
Christ. Joh. Langius, Præceptor meus in vivis clarissimus, nunc
post obitum pie Devenerandus, in cane quodam, cujus *Cordi*
aliquot globi plumbei minores (*Schrot*) a vulnerebus olim infli-
ctis relictis, carneisque fibris firmiter fatis post consolidationem
perfectam impacti erant. Sic in *apri* corde, globulum plumbeum,
& plane carne abductum fuisse conspectum testantur aliæ:
de pluribus ut nihil dicam. Illud saltem, Celeberrimi Profess. *P.*
cujusdam *Rostochiensis*, iudicium annecto, qui his verbis exprimit:
Denn (1) ist klahr und offenbahr, kan auch mit Bestande nicht ge-
leugnet werden, daß keine einhige Wunde, excepto vulnere ad
cordis ventriculum penetrante, an und vor sich selbst simpliciter
& absolute lethal sey; weil ich vor diesen erwiesen, und seze anieho
noch dieses hinzu, daß auch die Vulnere cordis superficialia, ne-
que ad ventriculum aliquem descendencia absolut lethal seyn,
wie solches mit vielfältigen Experimenten könnte probiret werden,
wenn es dieses Orths wäre. An res ita se habeat: nolo hac vi-
ce aliquid certi determinare. Hoc tamen certum est, *Cor-
dis* vulnere etiam non penetrantia thalamos, propter impe-
ditam ex continuo pulsu ejusque duritie coalitionem, & com-
pagnis musculosæ, vitalitatis atque activitatis privationem, ut
plurimum *lethalia*, utique esse existimanda, & quidem vel repen-
te vel non ita multo post, dum ex mille vix unus extalis modi
vulnere convalescit. Imo & hoc nos ferire non potest, quo-
niam partis lethalitas non ex eo, quod acciderit, sed ex regulis
ac fundamentis artis judicari debeat. Clara autem res evadit,
si vulnere vel *auricularum* vel *ventriculorum* cordis cavitatem
penetrant, ea ex sua natura atque necessitate lethifera existunt.
De quibus recte Ovidius:

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnere cordis ope.

§.LII.

§ LII. *Palmonum* vulnera, quæ nunc exponenda se sistunt, periculo haud carere indicat statim visceri hujus nobilitas: siquidem continuata inspirandi & expirandi ferie toti œconomix animali perpetuo prospicit, ob quem motum creberrimum duriter pulmo curam recipere solet: quod & Galenus innuit: Membra vulnerata, inquit, necesse est, ut quiescant aliquantulum, aliter nullatenus consolidantur. Per se tamen Lethalia non sunt. Leviora enim minusque profunda, quæ substantiam tantum vesicularem dissecant, curationem sæpius admittunt, teste *Pechlino Hist. Vuln. Thor. art. 23.* nec adeo periculosa existunt, nisi quod Phthisis ipsa facile excipiat. Sed si quæras, cur *abscessus, ulcera, putredo, marcor*, alique affectus, qui partes has haud raro maxime destruant, ac plane consumunt, hominem non æque subito interimant, ac vulnera? Scias: recensitos hos affectus, paulatim fieri, sensim crescere, viresque acquirere eundo: quo fit, ut natura, præsertim quæ validior, & junior, eos aliquamdiu sustinere valeat: vulnere vero *subuaneos* absolutos valdeque esse violentos, qui san. uinem profundunt, vires dissipant ipsum vitæ & pulsus principium simul ac semel destruant. Ideoque alte nim. um & substantiæ & vasis pulmonum pariter majoribus inflicta, venæ puta arteriosæ, vel arteriæ venosæ, aut bronchiis, in cavitatem usque asperæ arteriæ, ob insequentem incompefcibilem hæmorrhagiam, cui neg. manu, nec medicamentis succurrere concessum sit, aliaque lethifera Symptomata, absolute lethalibus merito annumerantur, neglectis omnibus aliorum relationibus, *Tulpii*, nimirum, *Bartholini, Schenckii, Fallopiiique* &c. qui certis quibusdam observationibus opinionem hanc dubiam quodammodo reddere annuntiantur. Meram autem incertamque speculationem esse quis non videt? Dum enim talia curata vulnera cultro anatomico nunquam subiecta fuerint, quomodo sane vulneris interni profunditas accurate discerni ac determinari poterit.

§ LIII. De *Diaphragmatis* Vulneribus quid sentiendum sit, docet ipse *Galenus*: qui dicit: Transversi septi vulnera, in *car-nosis* quidem partibus, subinde coalescere sunt visa, ejus motu

non obstante; quæ vero in *nervosis* ejus hærent, insanabilia sunt. Sed prioris generis vulnera quod attinet: ea indifferenter pro minus lethalibus habenda non sunt, quanquam ea sanata apud *Diemerbroc. Anai. p. 422. Glandorp. Spec. Chir. obs. 27.* legimus. Sed quemadmodum vel longitudine vel latitudine variant: sic in duobus subjectis, vulnus lethale & non lethale faciunt. Si ergo talia fuerint, quæ nobilis hujus visceris functiones enormius turbant, periculum sane magis magisque notabiliter intenditur; non eapropter solum, quod pars vulnerata in perpetuo motu existens, ob quietem denegatam consolidescere nequeat, sed ob inflammationem, dolorem, spasmus compressivum, per quem respiratione ad tempus cohibita, vulneratus e vivis tollitur. Nerveo e contra circulo inflictæ vulnera ab omnibus conscientiosis Medicis pro *absolute lethalibus* non incongrue habentur: quoniam arti nullus suppetit modus, quo Symptomatum atrocitas, cor, cerebrum, totumque genus nervosum infestantium, impediri posset. Quare *Galenus* audiendus non est, qui vulnera ipsa diaphragmatis in parte nervosa semper non esse lethalia docet.

§. LIV. Sed ut progrediar ulterius, ventris inferioris seu *abdominis* ejusque contentorum, vulnera breviter examinanda suscipio, ut pateat, quid de illis firmiter concludi queat. Alia enim modo superficiem attingunt, alia intro penetrant, alia sine contentarum partium læsione contingunt, alia eas simul graviter offendent. Integumentorum sic dictorum abdominis, musculorum, puta, vel regionis epigastricæ vulnera, minus præf. profunda, teste *Ammanno Med. Crit. Lethalia* non sūt, quod vero de tendinum, ac lineæ albæ vulneribus a plerisque Medicorum non sine ratione conceditur: quoniam ex Symptomatum vulnerationem ipsam mox excipientium indole ac vehementia ut plurimum Lethalia fuerunt observata.

§. LV. Inter *contentas* partes læsas, primo considerandum venit *Fecur*. Omnia autem huic visceri illata vulnera, ob thesaurum vitæ unicum, sanguinem sc. quem continet copiosissimum, maxime esse periculosa, nemo forte negabit. Equidē is minime sum, qui cum *Democrito, Galeno*, aliisque, qui horum vexilla se-

quun-

quantur, hepar sanguinis officinam esse statuam, indeq̄ prerogativam quandam illi assignem; sufficit, totam visceris hujus compagem venulis arteriolisque copiosissimis ita esse intertextam, ut ne minima ejus pars, sine hæmorrhagia lædi possit: ideoque prius interdum moriuntur, quam agglutinari vulnus possit. Interim tamen indifferenter lethalia non sunt; sed in dicenda lethalitatis sententia distinctione aliqua adhuc utendū est: siquidem non superficialia vulnera, quæ extremas tantum tenuesque visceris oras lædunt, illæsis adhuc vasis majoribus, sed profunda saltim, cum venæ cavæ aliarumque venarum ac arteriarum læsione propter ingentem profusionem sanguinis, quæ cohiberi non potest, & Spirituum viriumque dispersionem, ex necessitate mortem inferunt. Hinc ad quæstionem datam, ob diæ vulnera hepatis, illæsis existentibus vena cava, nec non vesica fellea, diaphragmate, atque intestinis, simpliciter per se & sua natura pro lethali bus; zu halten, Gratioussima Facult. Lipsi. Med. ita respondit: Wenn epar absque læsione vasorum majorum vulneret wird, so ist das vulnus nicht simpliciter, absolute & sua natura pro lethali zu halten: Singsen aber, und wenn die vasa majora zugleich mit verleset werden, so ist das vulnus billig, und zwar aus eben angeführter Ursachen simpliciter & absolute lethale.

§. LVI. *Cavam* vero hujus partem adhuc occupat *vesicula fellea*, quæ ita abscondite residet, ut sine insigni hepatis substantiæ vulneratione vix lauciari queat. Cumque usus ejus Oeconomix animali absolute sit necessarius, nobilitatem quoq; usus ejus simul concludere, vulnera vero semper & necessario mortem inferre, cum *Francisco Fele, in Chir.* sua, non immerito judicare nobis licebit. Et ne somnia alere videar, provocho iterum ad Casum ab Annanno in *Prax. Vuln. Leth.* p. 253. propositum qui ibi legi meretur.

§. LVII. Idem plane judicium requirunt vulnera *lienis*; ob structuræ & actionis utriusque visceris analogiam ac similitudinem; hinc etiam alterum quasi esse *Hepar* quidam existimant. Sed quemadmodum nonnulli in excessu peccare videntur

dentur, qui *Lienis* vulnera, sua natura æque ac *Cordis*, lethalia esse crediderint; ut *Celsus*, qui dixit: vix ad sanitatem pervenire, quibus lien vulneratus: sic alii in defectu, qui usum ejus ad vitam non adeo necessarium esse, indeque integrum splenem, superstite manente vita extirpari posse, contendunt. Sed quam experimenti hujus veritatem non negem, infulse tamen huc trahi illud, quis non videt; dum in extirpatione tali manu artificiosa facta, per vincula vasis injecta, hæmorrhagia feliciter inhibetur. Rectius ergo is judicabit vulnera, qui modo totam illius compagem ex cellulis seu vesiculis nerveis ac fibrosis, sanguine arterioso turgidis coagmentatam, cognitam probe, perspectamque habebit; sic majora quidem ac profundiora, cum vasorum dilaceratione facta, ob hæmorrhagiam nulla arte compefcibilem necessario lethalia, minoræ vero, minusque profunda non æque talia esse merito censebit. vid. supra citatum *Francisc. Foel. in Chir. sua p. 14. & Ammann. Prax. Vuln. Lethal. p. 356.*

§. LVIII. De *Ventriculi vulneribus*, tot sibi contrariantes Autorum prostant sententiæ, ut judicatu pene reddantur difficillima: dum modo cum *Hippocr.* ac *Celso*, Lethalia modo cum *Galeno*, *Marcello*, *Donato*, aliisque non Lethalia sibi conceperunt. Sed quemadmodum textura visceris hujus non eadem sic vulnera non unius semper sunt generis. *Orificio* siquidem superiori inflitum, ob plexuum nervorum insigniorum inevitabilem transfusionem, ac symptomatum vulnus mox excipientium, cardialgiæ intolerabilis, inflammationum, spasmodicarum affectionum enormium, convulsionum, vomitus singultusque atrocitatem, semper ac necessario Lethale, cum *Galeno* habetur: quod tamen de fundo ejus, præsertim quoad partes ejus laterales semper dici non potest, dum pauciora mitioraque; fauciatum percipit symptomata, vulnusque, quamvis difficulter satis, curari interdum potest: quod iterum ex *Galeno L. 3. Præf. Secti. C. 15.* probò. Hæc tamen, si lata & profunda nimis sint, ut massa alimentaris una cum medicamentis, in cavum abdominis deponatur, ob digestionem

ac distributionem chyli frustratam, & incompefcibilem hæmor-
 rhagiam, æque lethalia non immerito pronuntiantur. Sed dices
 forſean, tale vulnus aliquando fuiſſe fanatum, quod & *Fallop.*
de Cap. Vuln. c. 12. fatetur, ſanavi inquit mulierem & hominem,
 a quibus egrediebatur Chylus & cibus. Sanavi mulierem, glande
 percuffam plumbea, ab anteriori & poſteriori parte & c. quod &
 cum *Cultrivoro* illo *Boruffo* probare poſſes a particulari tamen
 ad univerſale non valebit conſequentia, dum & rari, admirabi-
 les, & ut *Averroes* loqui amabat, monſtroſi ejuſmodi ſunt even-
 tus; foliusque DEI potentia & miſericordia acceptum feren-
 dum inquit *Valleriola L. 4. obſ. 10.* quod plagis plane lethalibus
 vulnerati, propeque ad internecionem caſi, incolumes quan-
 doque evadant. Sunt itaque ad minimum *ὡς ἐπὶ τὸ πῶλὸς* lethalia.
 §. LIX. *Inteſtinorum* vulnera, num ſint dijudicanda lethalia,
 merito dubitatur; cum gravia quoque eorum vulnera frequen-
 tius curari, frequentes Autorum obſervationes teſtentur. Dum
 & inter vulnerationem ipſam magna ſemper occurrat differen-
 tia, & modo tenuib9, modo craſſis, modo ſecundum longitudi-
 nẽ, modo tranſverſim infliguntur. *Tenuium* vulnera, *Jejuni* præ-
 fertim, ac per tranſverſim inflicta lethalia ab *Hippocr.* merito ju-
 dicantur; ob tunica nimirum nervoſa ac fibroſa tenuitatem,
 vaſorum magnitudinem, chyli affluentiam, curandi difficultatem,
 aliaque graviffima Symptomata. Hinc vulnus illud e re-
 gione umbilici ad latus ſiniſtrum, quod cultro lato ſutorio ancipi-
 titi erat inflictum merito erat lethale: de quo *Fuſtus Veſtus P. P.*
Erſurtenſis celeberr. in obſ. Med. rar. obſ. 10. id refert: quod illum in-
 teſtinum bis fuerit læſum atque vulneratum, ut excrementa
 chyloſa adhuc, una cum potulenta materia in abdominis copio-
 ſe deſcendiſſent cavitatem. Reliquorum vero leviora vulnera,
 agglutinari quandoque poſſe, ſæpius experimur. Quod ſi tamen
 magna, & per tranſverſum inflicta appareant, tunc ob ſecum
 elapſarũ corruptionem ac putrefactionem, ob eandem ſenſibi-
 litatem, hæmorrhagiam, dolorem, curandiq; adynamiam, æque
 lethalia æſtimantur. Et quamvis ex *Ephem. Nar. Curioſ. vo. 3. obſ.*
176. Stelp. van der Wiel Cent. 2. obſ. 25. aliisque, exempla, quibus eo-
 rum

rundem intestinorum plagæ salutares contigerunt, allegari possunt: istæ tamen me plane non feriunt, dum illis propter sectionem non institutam, fides vix habenda sit; aut per singularem naturæ benignitatem, vel circumstantiam satis fortuitam solummodo sanatæ fuerint. vid. *Amman. Prax. Vuln. Leth. p. 307.*

§. LX. In *Mesenterii* Vulnëribus, respiciendum semper puto tam ad longitudinem, quam latitudinem & profunditatem vulneris: dum totum hoc viscus copiosa pinguedine, vasorumque lymphaticorum, sanguiferorum nec non insigni glandularum serie, sit donatum. Quod si igitur sola tantum ejus substantia, cum vasis quibusdam lymphaticis lædatur, simplex talis læsio sauciato lethum inferre non potest, nisi plurima horum partium vasa, arteriæ præsertim, earundemque rami majores ac glandulæ simul confaiciantur. Tunc merito pro simpliciter & absolute lethali habetur; non ea propter solum, quoniam partes abditæ, & in imo corporis sitæ sunt, vulnusque rite tractari, multo minus hæmorrhagia, lymphæque ad abdomen profusio cohiberi potest; sed quod cum sanguine vires quoque vitales confertim dissipentur. Nec minus periculum metuendum est de læso *pancreate, receptaculo lumbari, ductuque thoracico*, quorum succi ad vitam ita necessarii sunt, ut horum effluxus, non secus atque hæmorrhagia, animam eluere possit.

§. LXI. Circa *rethum* vulnera quid moneam, tanti valoris non est, ut multis his immerer: siquidem horum vulnera cum antecedentibus magnam habeant affinitatem. In sola namque substantia, quæ densa est ac carnosa, leviter acceptorum vulnërum infinita forsân sanatorum exempla ex scriptorib9 corradere possem, n si ipse consolidata observassem. Imo quod eorum inflammatione, exulceratione & suppuratione harum partium accidit frequentius, cum insigni, absque tamen vitæ dispendio, fibrarum carnearum dilaceratione ac consumptione. *Majorum* tamen, ac profundiorum, ad cavitatem usq; seu pelvim, pertinentium c. vasorum inferiorum sanguiferorum, quæ ex descendibus venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis, rami Emolgentes dictis, ad eos distribuuntur, vel ureterum dissolutione, nunquam

quam salutaria, sed semper Lethalia extitisse, penes plerosque Autorum legere vel observare mihi licuit, cum insignem talem & immedicabilem hæmorrhagiam, vel ferum quoque urinosum ad abdominis cavum collectum lethales patrare posse molestias, ei ipsam partem in Sphacelum inde prolabi, rationi maxime consentaneum sit. Nec aliter judicade *Vieri vulneribus*: quanquam, num vulnerari lethaliter possit, apud illos disceptatur, qui viscus hoc non vitæ, sed sobolis procreationi destinatum esse asserunt: Sed quoniam dissectis vas majoribus hæmorrhagiam insignem contingere, aut convulsiones cum aliis horrendis Symptomatibus supervenire cernimus Lethalitatem ipsi denegare quis poterit: Argumentū autem in se, nullius est valoris.

§. LXII. *Vesicæ Urinariæ* vulnera, ob texturam nerveam seu membranaceam difficillimæ esse coalitionis experientia edocti omnes quidem cum *Semmerto* consentiunt; qui *L. 3. de Vuln. Ves.* ita scribit: Si vesicæ corpus & pars, quæ nervea est, vulneratur, insanabile fere malum est. In declaranda tamen eorum lethalitate maxime observamus dissentientes. Si enim *Hippocr.* ejusque asseclas consulamus, Lethalia ista deprædicare non dubitant; dum alii e contra non minoris fidei viri, *Kentman. de Calc. C. 11. Plater. obs. p. 850. Corn. Stalp. van der Wiel. Cent. 1. obs. 31.* ne utiquam fatalia ea deprædicant. Sed quemadmodum ejusmodi vulnera, quoad mensuram non semper sint eadē, sic diversas a diversis criri sententias facile mihi persuadeo, Exiguum namq; carnis interventu coalescere exacteq; sanari experientia confirmat, collumque ipse, quod maxime carnosū est, quotidie sanari docet Lithotomia: qua cervix ipse impune discinditur, ut calculi vesicæ extrahi valeant. Latius tamen fundo inflictam ratione singultu, vomitus, inflammationis ac sphaceli, vel dolorum, spasmodorum, ac Convulsionum supervenientium, vel contentæ urinæ ad abdominis cavum depositæ, si non per se, ut plurimū tamen mortem inferre posse, nemo forte negabit. Accedit & hoc, quod madet at perpetuo, distendatur, parsque fauciatæ ab urinæ acrimonia non parum offendatur. Historiæ vero sanatæ vesicæ, quæ glande sclopetaria erat trajecta, cultro perforata, icu a tauro perrupta non immerito inter curationum miracula reponendæ erunt.

G

§. LXII.

S. XLIII. Restat adhuc, ut *vasorum, nervorum ac tendinum* vulnera examinis incudi breviter succurram. Hæmorrhagia quippe, quæ Vulneratis hæd raro accidit, ut dicatur, der Mensch hat sich verblutet, oder zu Tode geblutet, non infimum ex relatione Vulnerum occupat locum. Sæpius a Magistratu, Medico imponitur quæstio: an hæmorrhagia facta lethalis iudicanda veniat nec ne? Heic ne erremus, sciamus: ad veram formalem vulneris lethalitatis rationem, vasorum ortū, ac progressum scitu summe esse necessarium: dum una eademque vena vel arteria, lacerata propter solius loci seu situs diversitatem, pro lethifero & non lethifero iudicatur vulnere. Illis equidem contrarius non sum, qui unicum lethalitatis punctum in amplitudine & magnitudine vasorum consistere affirmant: quatenus vulneratis venæ cavæ vel portæ, vel aortæ magnæ ramis, universo corpori fluido vitali necessario defraudato viribusq; subito dejectis, subitanea mors ex necessitate insequitur; sed illud saltem prætereundum non esse iudico, quod & situs ad lethalitatem determinandam maxime conducatur. Nam quemadmodum majorum vasorum fanguiferorum vulnera, modo sunt in extremis partibus, jure lethalia dici hæd possunt, sic minorum, profundius tamen latentium, ob incongrui situs rationem, quibus remedia congrua applicari non licet, absolute lethalibus sine omni deliberatione accensentur. Talia vulnera lethalia sunt omnia arteriarum ac venarum *jugularium, axillarum, curalium, emulgentium, ramorum iliaco-*rum per inguina tendentium, solum quod vinculis confringi nequeant. Iugulum enim citra strangulatus & suffocationis discrimen arctari nequit: & arctæ in hoc casu deligaturæ defectu, sanguinis lethiferum contingit profluvium. Sed unicum adhuc superesse videtur consilium, quod opponi posset, vasorum sc. fauciatorum compressio digitis: quale exemplum recenset *Roubyfen* de famoso quodam adultero, qui ex Lue venerea gravissima sanguinis profusione correptus, e limine mortis revocatus fuit, per vasæ exesi compressionem, frustra adhibitis remediis stipticis. Et cum nullo alio cohiberi posset sanguis medio, conduxit æger suavis Chirurgi aliquot factores vitæ sedentariæ assuetos, qui alternatim ex incubiis

enubiis sedentes, digito vasis fauciaci labella comprimerent, & saluti hujus viri juxta lectum invigilarent. Sed quamvis externis in partibus joculam hanc speculationem promte concederem; ubi tamen profunde nimis delirescunt vasa pro obturandis his rivulis & occludendis, illam æque ineptam esse quis non intelligit. Nec tamen hæc omnia sine Autorum fide pertranseant, add. *Resp. Med. Fac Witteberg. d. 21. Jun. 1635.* ibi: Hieraus berichten wir kürzlich so viel: daß zwar die Vulnere arteriarum und venarum an und vor sich selbst nicht tödlich zu achten, sie seyn denn an denen Werthern, da durch keine menschliche Hülffe das Blut kan gefüllet werden. Et *Lipt. d. 6. Jul. 1667.* als berichten wir hiemit, daß dem eingeschickten und bey denen Acten befindlichen Bericht nach, diese Wunde schlechter Dinge vor tödlich zu halten, alldieweil 1. die Verwundung vasa majora, und zwar nicht allein eine venam, sondern auch eine arteriam betroffen, 2. das vulnus per transversum infligit, indem wie der Bericht besaget, der ramus major cutrualis, so wol venæ cavæ, als arteria magnæ zugleich abgesehritten gewesen, und dann 3. das vulnus an sich selbst in sumo femore gewesen, als an welchem Orte die gewöhnlichen Wunde und Eiusfüllungen ganz unbequem, und am allerschwerlichsten beyzubringen, zumahl &c. Interim sepe fauciatas, arterias, & insuper cauterio, pessimo consilio adusta incompescibili hæmorrhagia ægrum tandem jugulare contingit: Quæ, si tempestive plane dissectæ, & obligatæ, fuissent, omni periculo caussissent.

§ LXIV. De propro tandem ad nervorum & tendinum vulnera, quæ interdum vel profundiora & majora, vel minus talia contingunt. Minora sive puncturæ nervorum parvitatem suam vehementia summa compensare, adeoque diversum quid, planeque peculiare a plerisque aliis vulneribus alere, vel ex eorum Symptomatibus semper atrocioribus sit evidens. Et profecto, consensus, qui mediantibus nervis contingit, omnium esse maximum, quotidiana docemur experientia. Quis enim est, qui nesciat, a subtilissimis, etiam, puncti ad instar ab acuto aliquo instrumento illatis vulneribus, dolores atrocissimos spasmos intolerabiles deliria, vigilias, febres continuas, convulsiones universales aliæque stupenda, ac tristia semper, mala contingere; adeo, ut nisi auxilium mature feratur, actum omnino sit, de vita hominis. Ubi quidem hoc memoratu dignum est, quod puncto nervo, memorata symptomata magis magisque augeantur; rescisso autem, quodammodo tollantur. Exempla si velis, rara ea non sunt, vid. *Paræus Op. Chir. L. 9. C. 38.* ubi Chirurgus forte fortituna nervum pro vena punxerat. Eadem quoque natura & tendines gaudere, idem non solum vigor symptomatum confirmat, sed & tantum non omnes consentiunt Medici & Chirurgi: hinc nervi nomine, & tendines passim complectitur *Hippocrates & Galenus*, hicque tria nervosorum corporum constituit genera, *ligamentosum* puta ex ossibus, *tendinosum* ex musculis & *nervosum* proprie dictum, ex cerebro ortum. Has inter partes tamen, ratione symptomatum, tanta intercedit affinitas, ut dubii quandoque in vulneribus, præsertim profundioribus hæc eramus: utrum *nervus* proprie sic dictus, an vero *tendo* potius, sit vulneratus. Sed ut & hæc tandem juxta institutum meum

fatís fiat vulneribus, periculossíma illa semper quidem, nec tamen omnia ab-
solute & permiscue lethalia, altimari possunt: sed respectu læsionum ipsarum
propaginum nervearum, partium quo tendunt, situs profundioris vel minus-
talis, aliarumque circumstantiarum modo sic, modo aliter judicanda veniunt.
Quod si ergo vulnera nervorum per ventrem medium præprimis decurrentia-
um, intercostalium, vagi paris & Phrenicorum, quibus organa vitalia, seu cor
ac instrumenta pneumatica activitate sua defraudantur, actionesq; vitales in-
hibentur, appareant: de absoluta ejus lethalitate quis quæso dubitabit? Sic res-
liquas nervorum majorum propagines læsas propter cerebri consensum, in læ-
thales fauciatis convulsiones conjicere. posse, palam est; dum raro vel nulla,
illis medela fieri potest, horumq; Symptomata nulla arte, nulloq; consilio se-
parare vel abigere se patiuntur. De contusione tendinum, qui dubitat, ad-
eat Paræum L. 9. C. 11. Casp. Baub. in Theat. Anat. Valeriolam L. 5. obs. 5. Ammann.
in Med. Crit. p. 61. ejus ultimi verba hæc sunt: die Experieng weist, daß offta-
mahls durch eine geringe Wunde übern. Rine propter concursum tendinum ea
in parte, ein pßgl. Tod erfolget. De salute vero, quam ex *sutura nervorum ac*
tendinum aliqui promittunt, non adeo magnifice sentio, neq; rationes eorum
allegare heic dignas judicio: siquidem non adeo promte nervos coalescere
per se sit manifestissimum, neque usus illorum defectu citra totius machinæ
destructionem laborare sit concessum. Sed manum de Tabula.

§. LXXV. Hæc, ni fallor, erunt præcipua, quæ in hac nodosa ac intricata,
maximeque tamen Medicis & Chirurgis commendata materie, circa vulnerrum
Lethalitem, considerari merentur, quæ fundamenti loco in decidendis hu-
jusmodi controversiis ad Judicis postulatum sufficere possunt. Cum enim
pagina dissertationi huic destinata expectatione citius excreverint, vela quo-
que contraho. Quod si tamen quædam adhuc desideres, disputationem tantum,
non vero Tractatum de hac materia, me promississe reputa, imo & illud perpen-
de: Non omnia possumus omnes. Et cum infiniti dentur Casus, quos excogita-
re omnes nondum licuit, infiniti est t laboris, certe ultra meas vires. Fre-
tus interim vulgari illo: In arduis & voluisse fateffi. Hæc tamen pauca, ne
Cassiano judicio relegas, sed potius æquo animo suscipias, qua decet huma-
nitate expeto. Et si quid humani iræ perferit, vel talia, quæ delicatorum palato-
minis videbuntur grata, erroris veniam ob summam materię difficultatem ab
humanitate Teã mihi promitto. Tibi vero, Summo Numini, tam benigno-
hiactenus studiorum meorum Directori, pro concessis hunc laborem consum-
mandi viribus maximas, quas mente concipere possum, refero gratias, Tuæq;
Sapientiæ omnis, quæ a me unquam elaborata sunt, adscribo, Tibi porro stua-
dia sua; mea omnia committo, hæc ita dirigas, ut iis Tua gloria, hæc quæ:
sublecutura Proximi salus promoveatur unice: sic Tibi soli lau-
des lingua mea cantabit in perpetuum, quando nem-
pe gaudii cœlestis & Gloriæ Tuæ non
erit: unquam

FINIS.

Clarissimo
DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

PRÆSES.

Ntiquum est Medicinæ opprobrium quod sit *σοχασμῆ* seu conjecturis multum laboret, e quibus, tanquam rebus solum probabilibus, conclusiones inconcussas formare, sanæ rationi adversetur. Sicut autem nemo tam imperitus fuerit, ut univērsis Medicinæ considerationibus, *σοχασμὸν* præficere ausit; cum non solum in numerosis, sed numero quoque præpollentibus casibus non tam conjecturis, sed tam ratione, quam experientia niti possit: Aut, si vel maxime circa remotiorum causarum perveſtigationem divinationis Spiritu non polleat, id ipsi non majore jure vitio verti possit quam Magistratui, Dei plane Vicario interim tamen ab Hujus omniscientia adeo remoto, ut vel aliter, quam secundum fallacia sæpe atque defectiva testium effata & manca acta atque probata, nihil solide justè, statuere atque decernere possit: Vel *σοχασμῶν* non raro nihilominus fallaci, speciosis suspitionibus insistendo, methodum veritatis inveniendæ, a Divina Omniscientia atque Praxi longe magis abeuntem, per carnificinas atque tormenta, tentare necesse habeat: Ita nihilominus maximo plane jure atque merito distinguendæ omnino sunt ejusmodi causæ & subjecta, in quibus medicina *σοχασμὸν* suum negare aut disſimulare minime contenderit, ab alteris illis, in quibus se se melius fundatam esse, satis certo novit. Sane vero ingens est, & subinde irreparabile damnum, quod extemeraria spe atq; fiducia, in conjecturis quantumcunq; etiam speciosis collocata, resultat; Imprimis quando non tam ipse eventus, talibus ausibus,

in ancipitem casum tentandus, etiam ipse conjectura boni even-
tus palliari potest: Sed tanto magis, quando etiam certissimus
capitalis damni eventus, imo potius effectus, ita ante oculos po-
situs est, ut unice a decisione medici, inauspicato certe in tali
casu conjecturis innixuri, pendeat. Certe quantumlibet etiam
alias & multas, & fecundas occasiones, habeat Medicus imperi-
tus, & *nar' quid dicitur de quibus*, ex imprudentia impudens & con-
fidens, graviter temeraria sua autoritate peccandi; neque cer-
rior tamen, neque gravior ipsi obtingit, quam si in Lethalitatibus
violarum lesionum determinatione, scientiæ suæ atque pru-
dentiae nimium tribuat, & audacia potius quam fiducia, autori-
tatem suam muniat & confirmet. Suadet certe non magis com-
munis honestas, quam meus ipse genius, atque in dolens quemli-
bet præsumere bonum, donec probeatur contrarium; Et ipse ma-
xime odisse soleo levitatem, imo temeritatem, fingendi casus:
Quis autem præsumptioni illi indulgendi superest locus, quando
contrarium probatur, & ex variis, non jam obliteranda memoria
emortuis, & pro non factis amplius habendis, sed sane longe præ-
sentioribus, exemplis doceri potest, quantum in ejusmodi reb9
jam nescio quibus conjecturis, jam suæ autoritatis erigendæ stu-
diis, iam æmulationi atq; contradicendi pruritu, tribuatur: ni-
si quidem crudæ prorsus imperitiæ talia adscribi debeant, quod
certe neque semper fieri potest. Ibi reos conjecturis gravare;
Coniecturas ex opinionibus, & vulgo, & maximo suo merito con-
troversis atque dubiis pro rationibus ponere, figmento casuum
ac eventuum, pro hypothese, & ipso præsentente casu assumere
quibus nihil simile, nedum geminum unquam fando acceptum
sit: Eventus per probabilem consequentiam, pro effectibus in-
terpretari: Distinctionem lethalitatis absolute, periculositatis
eximiæ, accidentalis periculi, non applicare; Imo iudici-
um suum, vel pro probabilibus reddendis, ac plane determi-
nandis, circumstantiis temere suspectis & nullo corpore deli-
cti adumbratis, non tam obfirmare, quam suspiciones demum
suppeditare, imo tanquam pro rationibus decidendi respice-
re &c. singula hæc, tanto magis autem pleraque quid sunt, si
non probationes potius, quam præsumptiones coniecturarum
pessi-

peffimarum. Ibi quidem tanto pejus est, experiri, quod homines
sapenumero circa res longe minoris momenti, etiam frivolis
dubitationibus tantum sapenumero indulgeant, ut ibi absolute
nihil certum, imo vix quidquam probabile esse contendant: E
contra in illis rebus, quæ vel vitam hominis concernunt, tantum
autoritati suæ tribuant, ut vel nullis, vel alienis, vel frigidis qui-
busdam rationibus niti non dubitent. Ut nunquam ullum homi-
nem in individuo, etiam si ne quidem immeritum, stringere,
mei sit sive ingenii, sive moris; Ita neque tamen reformido ve-
ritatem, in rebus ubi magnum ejus est operæ pretium colere:
contempto, quod illam sequi jam dudum dedidici nescire, odio:
Dicat mihi quæso quisquis sit, & erit mihi magnus Apollo, quid-
nam causæ subsit, quam obrem de dubio quodam gravioris læ-
sionis casu, si numero plures medicorum sententiæ postulen-
tur, tam facile par numerus colligi possit negantium, quam af-
firmantium, nam eandemque de indole vulneris ad eventum,
propositionem? Ast vero, quod hoc omni modo ita evenire,
non possit forte solum, sed omnino soleat, si quis dubitare vel-
let, ausim illum paucis verbis ita instruere, ut citra suspectum
alterius cujuscunque argumentum aut judicium suo ipsius ju-
dicio stare atque niti possit. *Hablen cartas, y callen barbas*, di-
cunt Hispani. Interim cum ea sit conditio humanitatis, ut ille
pro prudente habendus veniat, non qui minime, sed qui mini-
mum errat, tanto magis necessaria erunt adminicula, quibus ab
errore sive cohiberi, sive revocari possint, quotquot hisce rebus
vel volunt vel debent animum applicare. Unde quidem lau-
de omnino digni sunt omnes, quotquot ejusmodi rebus, in
quibus non minus proclive sit, quam grave aberrare facem ali-
quam præferre in animum induxerunt.

Tu ipse Clarissime CANDIDATE quantumvis hac vice
potius Eruditionis Tuæ documentum dare, quam alios erudi-
re suffecisset, laudabili cœpto, unum quidem faciendum, alte-
rum tamen non omittendum, credidisti. Recte itaque eruditam
deductionem de LETHALITATE VULNERUM ita pere-
gisti, ut vario respectu atque considerandi modo methodoque
licet pleraque quæ alii, non tamen eadem profus, verborum at-
que

que rerum serie, sicut alii, pertractaveris. Laborem certe ex-
antlasti & operosum & judiciosum, & ita in eo versatus es, ut
laude debita non defraudandus sis. Commodissime vero eve-
nit, ut Dissertationem ita elaboratam mihi obtuleris, quæ limam
ulteriolem non requireret; utpote quam adhibere, tempore
variis occupationibus impedito, major mihi quam pro reliqua
rei indole fuisset labor. Perlegi propterea quidem, sed facile
uti erat reliqui. Nemo sit vir doctus aut peritus, quî in dubium
vocare audeat, quod non solum primario Tuo officio, publicum
specimen exhibendi abunde satisfeceris, insuper autem etiam
ad rem ipsam veluti compendio quodam deprehendendam, sa-
tis felix fueris. Decent sane atque docent hæc monumenta,
quod studium Tuum, per sex & quod excurrit annos . in Ill.
PHILUREA optime collocaveris, & cursus illos quos apud Viros
etiam post Fata celebres. B. B. ORTLOBWIM atque LANGIVM de-
curristi, ita profectus sis, ut metam attingere, Brabæum obti-
nere, omnino merueris: Sicut etiam ipsa res haut minus testi-
monii Tibi fert, quam celeberrimi illi Viri collaturi essent,
nempe Dnn. Professores atque Doctores ceteri laudatæ Aca-
demix, quod apud omnes atque singulos illorum, multam Tu-
am ac assiduam operam & industriam optime collocaveris.
Gratulor Tibi, & mactæ esse virtute jubeo. Per virtutis ædem
ad Honoris constituerunt aditum prisca Romani: Rectam in-
sistens viam, recte appulisti. Cape Honorem, legitimum præ-
mium. Imo perge progredi, & strenue hanc insiste viam. De-
um venerare, fac officium, insiste studio ac industria negotiis,
ita Te non bona fortuna, sed benedictio divinx, felicitas, utili-
tas, quantum precari velim ac possim, complectentur &
sequentur. Vale Dabam e Musæo Hal. Magd.
XIV. Jul. MDCCII.

Ua 5376^c

ULB Halle

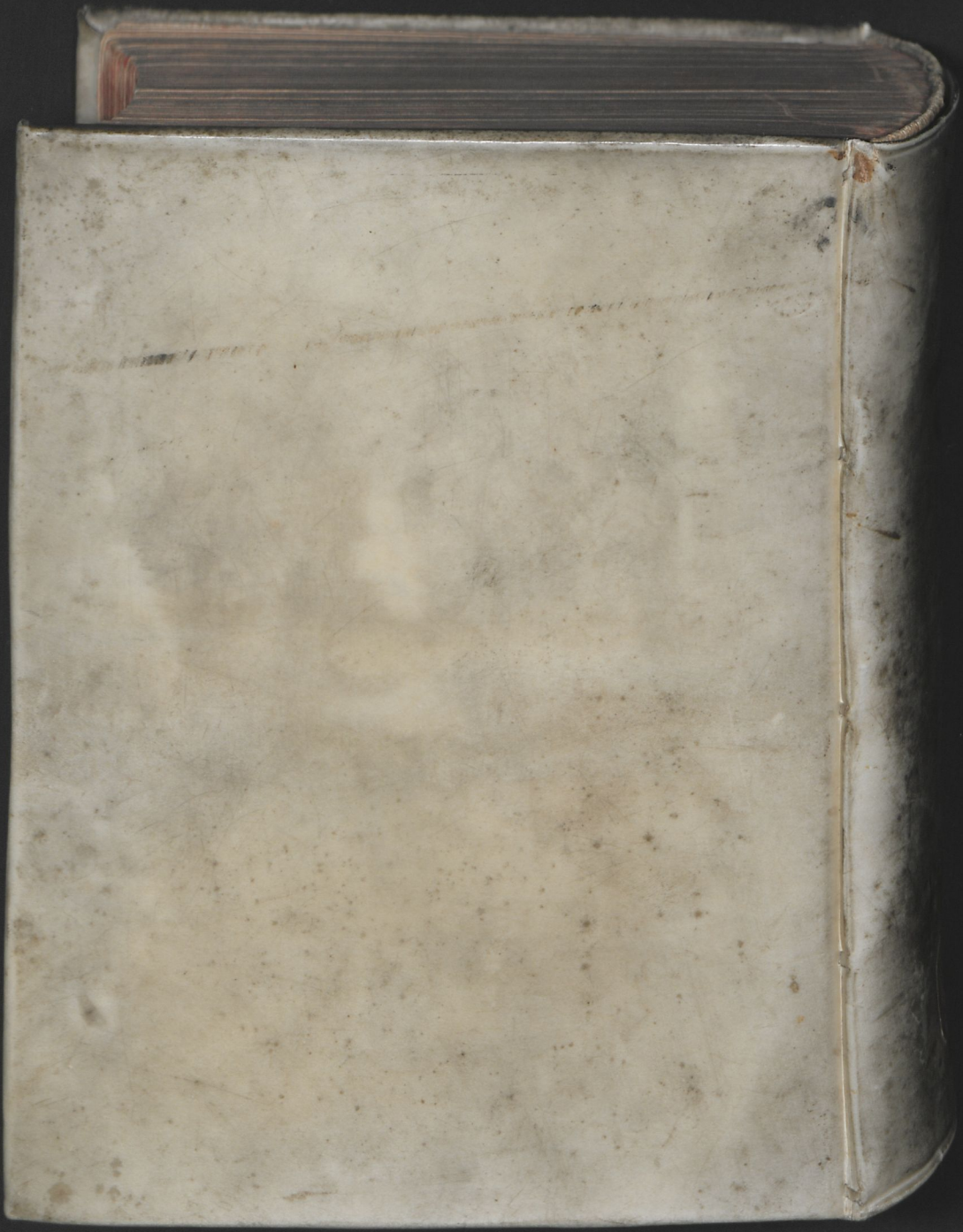
3

001 500 18X

sb.

183

J. N. J.
DISSERTATIO INAUGURALIS CHIRURGICO-MEDICA,
DE
**VULNERUM LE-
THALITATE,**

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN. FRIDERICO WILHELMO,
ELECTORATUS BRANDENBURGICI
HÆREDE, &c &c.

In Illustri Fridericiana
GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ CONSENSU
ET AUTORITATE
SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROF. PUBL. ORDIN. ACAD. NAT. CUR.
COLL. FACULT. MED. h. t. DECANI
GRAVISSIMI,

DN. PATRONI ac PROMOTORIS SUI ÆTATEM DEVENERANDI
PRO

GRADU DOCTORALI

Summisq; in ARTE MEDICA Honoribus, Insignibus ac Privilegiis
More Majorum solenni obtinendis
IN AUDITORIO MAIORI

Horis ante- & pomerid.

Ad diem Jun. An MDCCIII.

publicæ Eruditorum ventilationi proponit

JOHANNES CASPARVS Isaac,

Gotlic. Lufit

HALÆ MAGDEB. TYP. CHRIST. HENCKELII, ACAD. TYPOGR. 1730.